

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Освітній ступінь Магістр

на тему:

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВИХ
ВЗАЄМОВІДНОСИН З КЛІЄНТАМИ У СТРИЙСЬКОМУ ВІДДІЛЕННІ
№89 АТ ТАСКОМБАНК СТРИЙСЬКОГО РАЙОНУ ЛЬВІВСЬКОЇ
ОБЛАСТІ

Виконав: студент групи Фін-61
Спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа
та страхування»
(шифр і назва)

Маслов М.В.
(прізвище та ініціали)

Керівник:

Тофан І.М.
(Прізвище та ініціали)

Рецензент:

_____
(Прізвище та ініціали)

ДУБЛЯНИ 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Освітній ступінь Магістр
Спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Зав. кафедри . _____
(підпис)

к.е.н, доцент Грицина О.В

« 15 » червня 2024 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу студенту
Маслову Максиму Вікторовичу
(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. **Тема роботи:** Організація та вдосконалення фінансових взаємовідносин з клієнтами у Стрийському відділенні №89 АТ Таскомбанк Стрийського району Львівської області

Керівник роботи: Тофан І.М. к.е.н., доцент

Затверджена наказом по університету від _____

2. **Термін здачі студентом закінченої кваліфікаційної роботи** – 05.12.2024 р.

3. **Вихідні дані для дипломної роботи:** фінансова та статистична звітність Таскомбанку, навчальна та наукова література, методичні рекомендації.

4. **Зміст дипломної роботи (перелік питань, які потрібно розробити)**

Вступ. Базові аспекти надання послуг банківськими установами. Суть, значення та природа та суть фінансово-кредитних взаємовідносин. Правове регулювання фінансово-кредитних взаємовідносин. Методика проведення досліджень. Організація системи фінансових взаємовідносин з клієнтами. Організаційно-фінансова характеристика банку. Аналіз банківського

кредитування. Оцінка дієвих фінансових інструментів доходності банку. Особливості кредитування аграрного сектору економіки. Напрямки вдосконалення організації розрахунків з клієнтами. Шляхи вдосконалення елементів кредитування вітчизняними банківськими установами. Досвід надання банківських послуг аграріям за кордоном та адаптація їх до вітчизняних реалій. Висновки і пропозиції.

5. Перелік графічного матеріалу: 6 таблиць, 4 рисунки.

6. Дата видачі завдання 15.06.2024

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ етапу	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Отримання завдання для написання кваліфікаційної роботи	15.06.2024р.	Виконано
2.	Написання вступу і I розділу	до 01.08.2024 р	Виконано
3.	Написання II розділу	до 01.10. 2024 р	Виконано
4.	Написання III розділу	до 10. 11.2024 р	Виконано
5.	Написання IV розділу і висновків	до 29.11.2024 р	Виконано
6.	Завершення оформлення кваліфікаційної роботи	до 04.12.2024 р	Виконано
7.	Завершення кваліфікаційної роботи в цілому	до 05.12.2024 р	Виконано

Студент _____ (підпис)

Керівник кваліфікаційної роботи _____ к.е.н., доцент Тофан І.М.
(наук. ступ., вчене звання, підпис, прізвище та ініціали)

УДК 336.77:338.43

Організація та вдосконалення фінансових взаємовідносин з клієнтами у Стрийському відділенні №89 АТ Таскомбанк Стрийського району Львівської області. Маслов Максим Вікторович – Кваліфікаційна робота магістра. Кафедра фінансів, банківської справи та страхування. Львівський національний університет природокористування. – Дубляни, 2024. 64 с. текст. част., 6 таблиць, 4 рисунки, 17 джерел.

У роботі розглядаються теоретичні засади та економічна суть організації системи кредитування в АТ Таскомбанк в цілому та відділенні №89 Стрийського району зокрема. Охарактеризовано суть і теоретичні основи банківського кредитування народного господарства та підприємств АПК, представлено методику економічних досліджень. Проаналізовано умови надання банківського кредиту, описано вимоги до суб'єктів господарювання щодо можливості банківського кредитування. Представлено кредитні програми Таскомбанку та підстави їх отримання в частині банківського кредитування. Здійснено оцінку типовому кредитному договору за представлено застереження щодо його підписання в залежності від виду діяльності та фінансової спроможності позичальника. Вибірково узагальнено закордонний досвід кредитування аграріїв. Досліджено передовий досвід в сфері кредитування світових фінансових інститутів на прикладі Міжнародного валютного фонду, Світового банку, тощо. За результатами досліджень зроблено висновки і запропоновано напрямки з удосконалення процесу організації банківського кредитування в частині позик підприємствам АПК.

Анотація

У кваліфікаційній роботі описано економічну суть та значення кредитування як джерела простого та розширеного відтворення суб'єктів господарювання. Здійснений організаційно-фінансовий аналіз АТ Таскомбанк. Охарактеризовано теоретичні засади банківського кредитування народного господарства. Проаналізовано умови надання банківського кредиту, описано вимоги до його отримання. Обґрунтовано потребу у банківському кредитуванні з метою розвитку бізнесу. Представлено кредитні програми Таскомбанку та підстави їх одержання. Здійснено оцінку типовому кредитному договору та запропоновано напрямки його вдосконалення. Узагальнено закордонний досвід кредитування на прикладі окремих країн ЄС.

Ключові слова: комерційний банк, банківські послуги, кредитування, кредитний договір, позичальник, потреба в кредиті.

Annotation

The master's thesis describes the economic essence and importance of lending as a source of simple and extended reproduction of business entities. The organizational and financial analysis of JSC Taskombank was carried out. Theoretical principles of bank lending to the national economy are described. The conditions for granting a bank loan are analyzed, the requirements for obtaining it are described. The need for bank lending for business development is substantiated. The credit programs of Taskombank and the grounds for their receipt are presented. An assessment of a standard loan agreement was made and directions for its improvement were proposed. The foreign experience of crediting on the example of separate EU countries is generalized.

Key words: commercial bank, banking services, crediting, credit agreement, borrower, need for credit.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
1. БАЗОВІ АСПЕКТИ НАДАННЯ ПОСЛУГ БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ	
1.1 Суть, значення та природа фінансово-кредитних взаємовідносин.....	7
1.2 Правове регулювання фінансово-кредитних взаємовідносин.....	16
1.3 Методика проведення досліджень.....	20
2. ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН З КЛІЄНТАМИ	
2.1 Організаційно-фінансова характеристика банку.....	24
2.2 Аналіз банківського кредитування.....	29
2.3 Оцінка дієвих фінансових інструментів доходності банку.....	32
2.4 Особливості кредитування аграрного сектору економіки.....	39
3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РОЗРАХУНКІВ З КЛІЄНТАМИ	
3.1 Шляхи вдосконалення елементів кредитування вітчизняними банківськими установами.....	49
3.2 Досвід надання банківських послуг аграріям за кордоном та адаптація їх до вітчизняних реалій	52
Висновки і пропозиції	60
Список використаних джерел.....	63

ВСТУП

Кредит і кредитні відносини є основоположним елементом у системі товарно-грошових відносин. Адже вона завжди була і залишається могутнім стимулятором виробничого розвитку виробництва. Це прискорює процес кругообігу капіталу як на макро-, так і на мікрорівнях економіки. Потреба в кредиті виникла з практичних потреб розвитку виробництва в умовах багаторічної нестачі капіталу – грошових і матеріальних ресурсів.

Кредит є центром сучасної грошово-кредитної та фінансової економіки, що обслуговує інтереси суб'єктів господарювання. Він опосередковує зв'язки між державою, банком і виробником. Наразі позику необхідно відновити за виробничим призначенням. Кредитні відносини матимуть сприятливий вплив на подолання економічної кризи в Україні для поступального розвитку вітчизняного товарного виробництва. Сутність інтерпретації кредиту має змінитися у зв'язку з перетворенням планового сектора народного господарства на ринкові відносини, усуваючи всі обмеження для практичного застосування. У контексті можливості підготовки висококваліфікованих спеціалістів, тобто майбутніх економістів, актуальним постає дослідження теоретичних основ кредитування з нових ринкових реалій, що діють з боку вітчизняних суб'єктів господарювання. Зростає звернення до залучення позикових коштів серед підприємств усіх форм власності для ведення поточної діяльності та отримання прибутку. Кредит — категорія об'єктивна: його необхідність виникає з самого процесу виробництва. Роль кредиту залежить від результату функціонування кредитних відносин і зумовлена самою їх природою – він має об'єктивний характер. Позичальники і кредитори організовують свої взаємовідносини через господарські розрахунки на засадах самофінансування і платності. Тому взаємовигідні відносини між клієнтами банку та самим банком стануть запорукою успіху кредитної політики.

Метою дипломного дослідження є обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення механізму банківського обслуговування у народному

господарстві. Відповідно до поставлених цілей формулюються наступні завдання:

–провести аналітичну діагностику організаційно-фінансового стану АТ «Таскомбанк»;

–визначити рівень забезпеченості сільськогосподарських товаровиробників кредитними ресурсами та фактори впливу на діяльність комерційних банків у процесі кредитування національної економіки;

–дослідити існуючу систему короткострокового банківського фінансування та по завершенні підготувати рекомендації щодо її вдосконалення;

–встановити роль держави в регулюванні кредитування сільськогосподарських товаровиробників, а також відзначити місце кредитної політики в сучасній аграрній політиці України;

– вивчити можливість використання закордонного досвіду у кредитуванні фермерів та в цілому суб'єктів господарської діяльності.

Тематика дослідження охоплює теоретичні, методичні та прикладні аспекти кредитування підприємств агробізнесу. Об'єкт дослідження – зв'язки АТ “Таскомбанк” із підприємствами Стрийського району Львівської області. Теоретико-методологічні основи дослідження закладено в працях вчених-економістів з проблем кредитування та формування оборотних коштів сільськогосподарських товаровиробників, у законодавчому та нормативному забезпеченні розвитку агропромислового комплексу та регулювання кредитування.

У процесі дослідження використано такі методи: діалектичний, абстрактно-логічний, статистичного спостереження, монографічний, розрахунково-конструктивний, порівняльного аналізу, графічний, експериментальний.

1. БАЗОВІ АСПЕКТИ НАДАННЯ ПОСЛУГ БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ

1.1 Суть, значення та природа фінансово-кредитних взаємовідносин

Процес переходу України до нової форми економічних відносин, заснованих на ринкових засадах господарювання, вимагає змін у фінансово-кредитній сфері економіки для забезпечення оборотності грошових потоків і створення ринкових умов суспільного відтворення. Аналіз фінансової літератури показує, що основною ланкою в цій сфері є банківська система. Саме вона відіграє домінуючу роль у загальному механізмі організації та регулювання ринкової економічної системи. Від функціонування цієї системи залежить успіх економічного, технологічного та соціального розвитку країни. Банківська система України є однією з найбільш розвинених складових механізму ринкової економіки. У процесі ринкової трансформації реформування банків починається раніше за інші сектори економіки. Це визначається роллю банків у вирішенні завдань у трансформаційний період. Проте, як показує аналіз літератури, незважаючи на позитивні зрушення в українському банківському секторі, він все ще є недосконалим і не відповідає вимогам сучасної конкурентоспроможності економіки. Як наслідок, українські банки, особливо після світової фінансової кризи 2008 року та пандемії 2019-2021 років, не виконували своїх основних функцій у сфері взаємодії з корпоративними фінансами. Це стосується – кредитування стратегічних галузей народного господарства і мобілізації власних грошових ресурсів. Тому в останні роки банки недостатньо ефективно здійснювали посередництво в передачі коштів від кредиторів до позичальників і не в повній мірі виконували свої функції формування та регулювання грошових ресурсів. Виконання банками цих функцій пов'язане з такими проблемами: втрата довіри до банків, що призводить до зниження можливостей щодо мобілізації ресурсів (понад 60% банківського кредитного портфеля - це короткострокові кредити); низький

рівень взаєморозрахунків з підприємствами. На цьому етапі, з одного боку, банки не в змозі повністю задовольнити потреби підприємств у кредитних коштах, які відчувають постійну нестачу платіжних коштів, а з іншого боку, підприємства не в змозі забезпечити необхідний кредитний захист. Тому фінансово-кредитні відносини між комерційними банками та підприємствами слід розглядати у взаємодії з банківською системою та економічною системою, як показано на рисунку 1. 1.

Рисунок 1.1. Оптимальна модель фінансово-кредитних взаємовідносин

Зазначаємо, що у випадках, коли банки займаються переважно посередницькою діяльністю, тобто залучають кошти на ринку фінансових ресурсів з метою їх продажу підприємствам, з метою здійснення ефективної фінансово-кредитної діяльності, фінансові операції та їхнє місце розташування однаково важливі. Банківська діяльність, пов'язана з корпоративними відносинами, може розглядатися як посередницька діяльність, яка здійснюється на фінансово-кредитному ринку професійними фінансовими установами відповідно до закону під наглядом держави. Таким чином, комерційні банки,

перш за все, як кредитні установи, повинні здійснювати свою діяльність за чітко встановленими принципами діяльності.

Основними принципами є: прибутковість діяльності, що формується за рахунок операцій із залучення та розподілу коштів за надані послуги; стратегія банківської діяльності повинна полягати в пошуку та залученні дешевих ресурсів з метою їх розміщення під найвищий розумний відсоток; розміру сформованого капіталу та резервів має бути гарантована безпека банків і позичальників партнерства, розвитку сервісу та спільних інтересів. Характер взаємодії фінансів і кредиту визначається змістом, функцією та місцем кредиту як самостійної економічної категорії. Кредитна функція реалізується в процесі надання кредитів підприємствам. Процес кредитування включає етапи надання, використання та повернення позиченої вартості. Як видно, фінансово-кредитна взаємодія банків і підприємств являє собою систему організаційно-економічних методів, на основі яких досягається призначення кредиту в суспільному відтворенні.

Кредит є одним із затребуваних аспектів розвитку виробництва і тому постійно відчуває нестачу капіталу, грошей і ресурсів. Кредит є однією з основних категорій ринкової економіки; воно втілює справжні відносини та зв'язки між таким економічним суб'єктом. Це сприяє прискоренню обороту капіталу як на макроекономічному, так і на мікроекономічному рівнях. Важливою економічною передумовою існування кредиту є робота суб'єктів господарювання за комерційними розрахунками. Сутність кредиту як економічної категорії така, що його функції породжують певні прояви, тоді як публічність може встановлювати зв'язок між категорією та системою економічних відносин. Є чотири основні ролі, які виконує кредит: перерозподіл, заміна оборотного капіталу, стимулювання та контроль. Основна суть позики полягає в «перерозподілі вартості за умов повернення погашення і цієї гарантії та за певного режиму повернення». Існує проміжний період, коли вартість перерозподіляється між отриманням і погашенням позики. Функція кредиту за своїм змістом продовжує розвиватися, нарощувати та зміцнювати

природу валютного кредиту. Сутність функції перерозподілу кредиту полягає в перерозподілі як грошових, так і товарних ресурсів [3]. Отже, ефективність перерозподілу за вартістю через кредит взаємозалежна з процентними ставками. Досить високі процентні ставки за кредитами гальмували процес перерозподілу за вартістю. Функція заміни грошей кредитними інструментами пов'язана з відразливими характеристиками кредиту, оскільки він може брати участь у накопиченні товарів і грошей [4]. Одним словом, готівка перебуватиме у тимчасовому розподілі, тому що гроші в її обігу переходитимуть із готівки в безготівкові позиції, що підлягають сплаті певному боржнику чи іншому господарському підприємству, яке їх прийняло. Позики можуть допомогти заощадити витрати на обіг, будучи здатними замінити частину потоку грошей і кредиту. Також структура банку може через кредитні операції змінювати динаміку грошового агрегату в загальному обігу. Емісійна політика, в даному випадку, визначається коливаннями в двох протилежних напрямках: кредитної експансії або кредитних обмежень. Розширення кредитування означає подальше розширення масштабів кредитної діяльності, тоді як кредитні обмеження будуть діяти, щоб скоротити цю діяльність. Такий стимулюючий характер для забезпечення економічної діяльності є надзвичайно важливим у ринковій економіці (рис. 1.2).

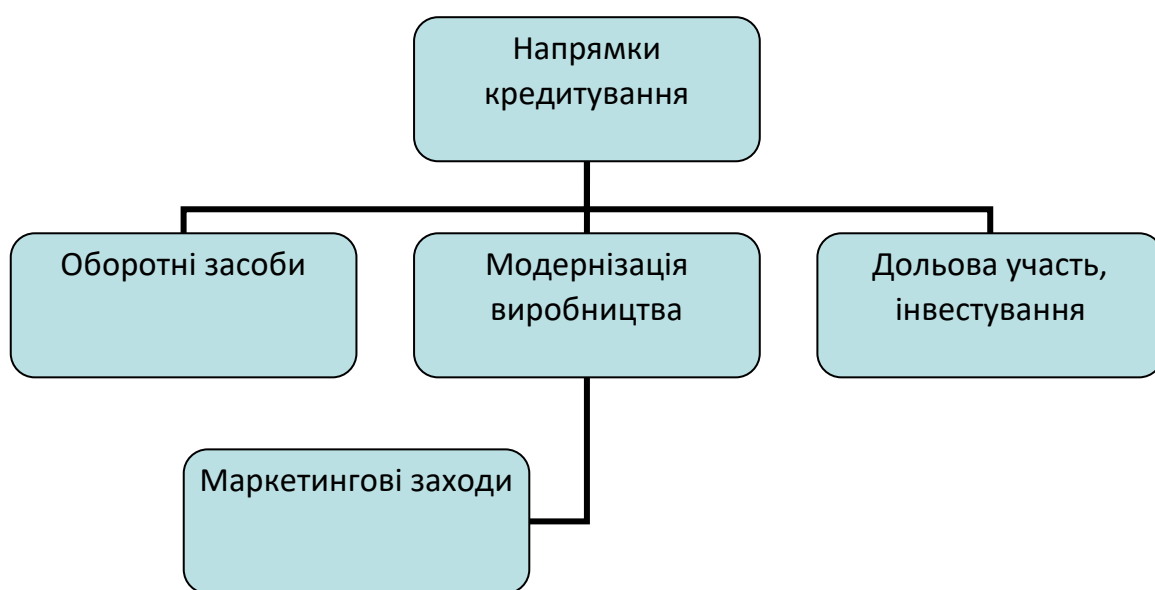

Рисунок 1.2 Види потреб бізнесу при кредитуванні

Наочно відображено деякі з різноманітних потреб бізнесу, які фінансуються, як правило, за рахунок позики. Частіше це стосується додавання оборотного капіталу для ведення основного виробництва. Потреби також відрізняються в різних секторах національної економіки залежно від характеру економічного суб'єкта. Отже, за своєю економічною природою можна сказати, що кредитний процес повинен змушувати відповідних позичальників ефективно використовувати кредит. Відносини власності складаються, коли в основі виникають кредитні відносини. Тобто, як тільки позика використана та погашена, боржник неминуче залишає власність і цінності, які належать йому. Для кредитора, це є чинником мотивації для позики, несе інтереси, кожен кредитор бажає постійно нарощувати свої кредитні ресурси [2]. Саме взаємний контроль за використанням і погашенням кредиту означає саму суть функції кредитного контролю. Жодна сучасна компанія не може дозволити собі нехтувати кредитним ресурсом і кредитним іміджем та кредитним контролем. Через функцію контролю, пов'язану з позиками, ми спостерігаємо певну відмінність між кредиторами та позичальниками. Позикодавець може контролювати як об'єкти позики, так і діяльність позичальника, тоді як позичальник не може контролювати діяльність, а лише контролює зміни вартості позики.

Кредитні відносини позитивно впливають на процес відтворення та накопичення капіталу як на макроекономічному, так і на мікроекономічному рівнях. Кредитні функції тісно взаємопов'язані, і їх взаємодія зберігає конкурентоздатні кредитні відносини. Саме ці чотири функції позики складають конструктивні характеристики позики; іншими словами, це форма кредитних відносин і форма руху позичкового капіталу. Кредитні відносини діють у загальній системі економічних взаємовідносин [9]. Вони спираються на особливий вид капіталу - рух позичкового капіталу. Кредитні відносини утворюють самостійний сегмент економічних взаємовідносин, який складається з видачі позик, погашення та відсотків за користування. Позики надаються виключно у грошовій формі. Роль і статус кредитних взаємовідносин у країні

залежить від економічної ситуації. Вивчаючи це питання, необхідно розрізняти грошові правовідносини, фінансові правовідносини та кредитні правовідносини. Грошові відносини є найпоширенішою формою. Вони в основному включають вимірювання вартості товарів і послуг і оплату товарів і послуг за допомогою різних форм оплати. Характеризуючи фінансові відносини, зазначимо, що вони є частиною грошових відносин і передбачають формування, розподіл і використання грошових коштів для задоволення потреб держави, суб'єктів господарювання та громадян. Кредитні відносини, що встановлюються між суб'єктами фінансово-господарської діяльності, є переказними та поворотними [5]. Розподільні та нерозподільні відносини країни реалізуються через різні фінансово-кредитні механізми. Лише в умовах ринкової економіки кредитні ресурси можуть стати зрілими об'єктами операцій, відокремленими від фінансових ресурсів. Кредитні відносини - це відносини між позичальником і кредитором. Позичальником може бути будь-яка комерційна установа, яка дотримується та забезпечує дотримання принципів кредитування. До групи кредиторів зазвичай входять кредитні спілки, банківські установи та інші фінансові структури які мають на меті надання позики. Але крім банків кредитні відносини встановлюються і з небанківськими кредитними організаціями. Позики для бізнесу надходять від кооперативів, спілок, ломбардів і пайових фондів. В економічно-фінансовій літературі існують різні класифікації форм кредиту [6]. Це банківське, споживче, державне, лізингове, іпотечне та міжнародне кредитування. Комерційний кредит — це найбільш розповсюджувана форма кредиту, яка визначає перерозподіл матеріальних ресурсів і характеризує договір позики між двома суб'єктами господарювання. Позики для бізнесу можуть надаватися виробниками або дистриб'юторами покупцям, споживачам або постачальникам послуг у формі відстрочених платежів. Комерційний кредит зазвичай широко використовується в розвинених країнах з ринковою та перехідною або гібридною економікою. Згідно з офіційною статистикою, більше половини всіх

кредитних операцій здійснюються у формі позик через компанії, які торгують векселями.

Знання справжніх лідерів на ринку банківських послуг завжди є ключовим фактором для успіху української економіки. Результати аналітики ринку банків, яку провів НБУ та низка незалежних організацій, спеціалізованих на банківській системі є достатньо цікавими. Звертаємо увагу на зміну пріоритетів банківськими установами при наданні кредитів. Оцінюючи банківські установи на предмет лояльності і зацікавленості для клієнтів експерти звертали основну увагу на наступні критерії:

- кількість каналів зв'язку, швидкість відповіді, якість обслуговування;
- страхування, конс'єрж-сервіс;
- оцінка кешбек-сервісу ;
- відсоткова ставка на депозит у гривні;
- максимальна сума кредиту для фізичних осіб;
- кількість відділень;
- наявність нагород чи призів;
- відсоток позитивних відгуків;
- дохід у 2022-2023 роках;
- чистий прибуток у 2022-2023 роках;
- активи у 2022-2023 роках.

Особливістю комерційного кредиту є те, що його операції повністю знаходяться поза контролем банківської системи і залишаються на розсуд покупця та продавця. Основна мета комерційного кредиту - прискорити збут товарів[8]. Термін і розмір комерційного кредиту обмежені, а сума залежить від суми коштів обох сторін торгової угоди. Процес кредитування бізнесу завершується, коли позичальник підприємства повертає борг за кредитом. Чинне законодавство в Україні передбачає, що комерційний кредит може бути використаний у формі передачі грошей або товарів в управління за умови повної оплати та дотримання інших обов'язкових чинників банківського кредитування. Такі позики вважаються фінансовою допомогою з

безвідсотковим поверненням. Банківський кредит — це форма кредиту, що надається банком для забезпечення необхідних фінансових ресурсів. Для здійснення кредитної діяльності всі суб'єкти банківської інфраструктури повинні отримати відповідні дозволи – ліцензії. В Україні ця монополія належить регуляторному органу – НБУ. Фінансовою основою банківських кредитів є позичковий капітал банку [7]. Основними джерелами кредитних ресурсів банків є власні кошти банків та залишки на поточних рахунках. Основним джерелом доходу комерційних банків є відсотки за кредит. За останнє десятиліття українські банки значно активізували роботу з фізичними особами, оскільки споживчі кредити стали одним із основних джерел доходу громадян.

Представники малого та середнього бізнесу, який займається діяльністю в тому числі і експортно-імпортною, відіграє важливу роль в економіці: стимулює економічне зростання, сприяє збільшенню конкуренції та диверсифікації, посилює економічну стійкість та розвиток міжнародної торгівлі. Суб'єкти підприємницької діяльності такого бізнесу є більш стійкими, більш прибутковим, і, є дуже бажаним клієнтом для банків. Банківські установи різноманітними методами стараються залучити таких клієнтів. Вони розробляють спеціальні модулі на касове-розрахунково обслуговування. Декларують і пропонують лояльні умови обміну валюти та проведення валютних платежів (SWIFT). Банки які входять до топ-20-ки надають різнопланові консультаційні послуги з підготовки та супроводу зовнішньоекономічних контрактів. Так на думку, аналітичного центру «SME Banking Agency» пакети послуг розрахунково-касового обслуговування, які пропонують банки України для суб'єктів підприємницької діяльності, достатньо прийнятними та цікавими з економічно-фінансової точки зору. Так, пакет «Бізнес-комфорт» від Приватбанку, «ТАС-Форекс» від ТАСКОМБАНКУ або «Валюта» від Банк-Альянс є найбільш вигідними і цікавими для огляду і застосування. Змоделювавши ситуацію на типовому СПД МП можемо відобразити наступну ситуацію на ринку банківського обслуговування.

Таблиця 1. Пропозиції розрахунково-касового обслуговування для малого і середнього бізнесу, тис. грн.

Банківська установа	Сума річного обслуговування	Тип фінансового пакету
Agroprosperis Bank	115,7	Бізнес
OTP Bank	109,4	Міжнародний
ProCredit Bank	102,3	Бізнес
Sense Bank	123,8	Бізнес-ЗЕД
Банк Альянс	98,4	Валюта
Банк Львів	123,0	Міжнародний
Південний	120,6	Міжнародний
Приватбанк	97,3	Бізнес Комфорт
Таскомбанк	100,0	ТАС-Форекс
Укрексімбанк	102,5	Ексім

Такі клієнти які ведуть зовнішньоекономічну діяльність майже не використовують готівку, тому послуги касового обслуговування до уваги не брались. На підставі вищенаведеної інформації і відкритого доступу до банківських послуг, ми сформуваємо наступну річну вартість обслуговування для типових клієнтів банківської системи (табл. 1.1).

Типовий клієнт – це мале підприємство, яке веде експортно-імпорتنу діяльність та відповідає наступним критеріям.

- галузь – торгівля;
- річний дохід (виручка) – близько 60 млн грн.;
- обсяг експорту – 40-45% річного доходу;
- обсяг імпорту – приблизно дорівнює обсягу експорту;
- кількість валютних платежів – 5-6 на місяць;
- кількість платежів в національній валюті – близько 150 на місяць, з них 100 – це платежі в інші банки.

При визначенні оціночної вартості річного обслуговування бралися до уваги наступні послуги:

- відкриття рахунку в національній та одній іноземній валюті (Євро);
- щорічне обслуговування на обраному тарифному пакеті;
- відкриття рахунку в іноземній валюті яка не включена в пакет;
- проведення платежів в національній валюті в інші банки (враховувалася градація сум платежів: до 5 тис. грн.; 5-100 тис. грн., понад 100 тис. грн.);
- платежі в іноземній валюті (SWIFT) в EURO;
- продаж та купівля іноземної валюти.

Збільшення темпів кредитування малих і середніх підприємств зумовлені запровадження в дію уже третій рік державної програми компенсації відсоткових ставок. Статистична звітність НБУ свідчить, що банківські установи активізували кредитування підприємців у 2019-2021 роках попри те, що саме цей сегмент ринку зазнав найбільших втрат від карантинних заходів. З початку 2022 і до кінця 2023 року кредити даного класу позичальника зросли на 11% до 61.6 млрд грн, незважаючи на війну яка триває. Зниження процентних ставок малому бізнесу, які традиційно вищі, ніж для середнього та великого, разом з державними програмами підтримки кредитування дещо розширили перелік потенційних позичальників. Вагоме місце для сприяння цього належить і удосконаленій правовій базі банківського обслуговування і кредитування зокрема. Та все ж варто відзначити що проблематика якісного обслуговування та широкого спектру банківських послуг на даний час нівелюється зростанням податку на прибуток для корпоративних клієнтів та відчутним дефіцитом платоспроможних позичальників, особливо на територіях які значно постраждали від війни протягом 2022-2023 років.

1.2 Правове регулювання фінансово-кредитних взаємовідносин

Основною формою отримання доходу для комерційних банків є позики суб'єктам господарювання. Це полегшує банкам отримання значних грошей,

але також несе в собі достатньо серйозну загрозу. Вони пов'язані з несплатою позичальником усієї основної суми кредиту та відсотків за їх користування. У процесі надання позичкових кредитів клієнтам, комерційні банки завжди мають конфлікт інтересів між прибутком, отриманим від кредитного бізнесу, ризиком кредиту та ліквідністю клієнта. У результаті в кредитному бізнесі комерційних банків вони прагнуть поєднати ефективність, ризик і ліквідність своїх операцій.

Комерційні банки повинні мати спеціальні правові норми, щоб запобігти втратам за кредитами. Для повного утілення ролі позичкового кредиту законодавець відповідально ставиться до питань кредитування та посилює кредитну політику комерційних банків. Але коли всі функціональні аспекти всіх інститутів кредитної системи будуть удосконалені одночасно, кредит стане ефективним. Основним відповідальним за надання і супровід позичкового кредиту є банк. У 1994 році в Україні була розпочата реформа банківської системи що мала на меті створення незалежної та самодостатньої банківської системи. Найбільшою зміною кредитної системи є перехід від способу спілкування банків і клієнтів між собою до більш комерціалізованої системи, створення дворівневої банківської системи з численними комерційними банками та незалежної кредитної системи в новій незалежній країні. Банки можуть отримати дозвіл на надання кредитів позичальникам за умови виконання вимог Національного банку України які прописані в Положенні про «Порядок ліцензування банків України». «Кредитний регламент» — це первинні правила банківської діяльності, які визначають основні вимоги, яких необхідно дотримуватися при наданні банкам грошових коштів. Наявність документа «Про кредитування», який повинен містити основні принципи політики банку щодо кредитування, об'єктивні критерії та параметри, якими користуються працівники в процесі кредитування, оцінки та погодження кредитів тощо. Банк може отримати дозвіл на видачу кредитів при дотриманні умов які визначає регулятор:

– якщо банк успішно працював протягом шести місяців до моменту звернення за ліцензією НБУ;

– стан кредитного портфеля не повинен негативно впливати на інтереси вкладника чи кредитора (сума непрацюючих кредитів до їх погашення не повинна перевищувати резервний і страховий фонди банку).

– практика кредиторської діяльності не повинна негативно впливати на обов'язки банку.

– у попередньому році кредитор не порушував чинні законодавчі норми та вимоги внутрішніх документів фінансового регулятора.

Комерційні банки визнаються юридичними особами, які набули цього статусу з моменту реєстрації в НБУ, вони мають право кредитувати лише після отримання дозволу. Ліцензування банківської діяльності передбачає можливість виходу на банківський ринок українських банків, які є комерційними за своєю суттю та дотримуються мовних вимог НБУ щодо комерційної діяльності. Це не вплине негативно на інтереси клієнтів. Незважаючи на значну кількість кредитів, процес кредитування комерційних банків переважно індивідуалізований, що робить його не автоматизованим.

З метою забезпечення інтересів кредиторів і вкладників банк надає кредити позичальникам відповідно до чинного законодавства України щодо обов'язкових фінансових нормативів для банків та створення обов'язкових страхових і резервних фондів. Комерційний банк може надавати кредити будь-яким комерційним структурам незалежно від їх відомчої самостійності, статусу та форми власності. При наданні кредиту колективним підприємствам, створеним за угодами його учасників, повинні керуватися правилами солідарної відповідальності за зобов'язаннями підприємства та всім його майном, зазначеними в його статуті. Банк погоджує з Національним банком щодо всіх кредитів, наданих позичальникам, які складають понад 10% їх власного капіталу. Загальний обсяг кредитів, наданих банком усім позичальникам, включаючи всі позабанківські зобов'язання банку, не повинен перевищувати восьмикратного обсягу власних коштів банку. Рішення про фінансування кредиту приймається більшістю колегіального комітету, який має доступ до кредиту, та оформляється протоколом засідання. Рада директорів і

кредитний комітет визначають основну політику щодо кредитів і відсотків, а саме – • поточні напрямки кредитування, які враховують різні кредитні ризики в різних секторах економіки. Склад кредитного портфеля та обсяг пов'язаних з ним кредитних ресурсів. Обсяг фінансової допомоги, яку отримує кожен позичальник, обмежений. Особливо важливим є метод аналізу фінансового стану та життєздатності позики. Позики надаються лише на комерційній основі шляхом надання позичальнику коштів у власній національній валюті або іноземній валюті як виняток. Заборонено повертати позичені кошти достроково, за винятком конкретних винятків, перелічених у Положенні НБУ про кредитування. Але є застереження, які будуть вказані як виняток із загального правила:

- фінансові кошти, що спрямовуються на розрахунки з громадянами за укладеними з ними договорами про реалізацію сільськогосподарської продукції, виключно в безвитратному порядку за наявності фінансового обліку;
- від виконання дій, які були продиктовані боржником: вони перераховували кошти на поточний рахунок позичальника, що дозволяло реалізувати власні умови боргового договору.

Незалежно від типу власності чи інших критеріїв, пов'язаних з банківською діяльністю, жодна фінансова установа не має спроможності перевищити максимальний кредитний ліміт у відсотках, визначених урядом.

Однак питання позики грошей на суму, більшу за максимальну, можливе в рамках встановлених відомством та ієрархічних банківських правил у конкретній установі. Оскільки банківська установа знаходиться в юрисдикції НБУ, вона має право встановлювати власні ліміти для філій, директорів або кредитних комітетів. Як правило, це використовується в більшості банківських установ, в тому числі і в АТ «Таскомбанку». У результаті центральний офіс АТ «Таскомбанку» в Києві встановив максимальні кредитні ліміти для місцевих відділень. У філії комітет, відповідальний за кредит, має найбільший ліміт, потім керівництво філії, а потім керівництво банку. Процес кредитування позичальника здійснюється в рамках статутної діяльності позичальника і

передбачає лише прибуткові позики та платоспроможну репутацію на думку кредитора. Комісія та відсотки, які належать кредитору, відносяться на собівартість продукції позичальником за призначенням кредитора, кошти використовуються у виробництві, продажу чи наданні послуг за призначенням.

Ці витрати включаються до складу витрат діяльності, що дозволяє зменшити об'єкт оподаткування. Податковий та бухгалтерський облік цих операцій регулюється офіційними правилами, визнаними в країні. Позичальник не має права підвищувати процентні ставки за кредитом без згоди кредитора. Кожен аспект позикових коштів документується в кредитному договорі. Як правило, кредитна угода містить опис передбачуваного процесу отримання позики разом із графіком платежів, який чітко визначає кожну дату виплати відсотків. У рідкісних випадках банк змінює відсоткову ставку за кредитом на основі зміни політики, зробленої регулятором, з обов'язковим повідомленням позичальника. У випадках, коли вони не згодні з рішенням, угода може бути переглянута за рішенням суду або її можна розірвати за згодою сторін. Інші пункти, що оспоруються протягом дії договору, регулюються Господарським кодексом України.

1.3   Методика економічних досліджень

Метод економічного дослідження підтримує збору та аналізу економічних явищ та даних. Потенціал використання методу в конкретному дослідженні залежить від змісту питання, ступеня розробки, наявності оригінальної наукової інформації та характеру дослідження. Методологічна складова дослідження пов'язана з тим, щоб результати залежали від достовірності першочергових даних. Методологія в першу чергу впливає на проведення дослідження. Без нього важко дати відповідь на питання, яке вивчається. Підхід до дослідження в фінансово-кредитній організації називається діалектикою. Це пов'язано з дослідженням тісного зв'язку між явищами та фактами, зростаючим зв'язком від низького до високого, перетворенням кількості на нову якість,

одноманітністю протилежностей і конфлікту. Якщо ми розглядаємо речі та події ізольовано, без будь-якої динаміки чи внутрішньої послідовності, то неможливо пізнати правду. Інструментом діалектики є її загальна методологія дослідження - індукція та дедукція. Проведення дослідження – це формулювання економічних узагальнень, теорій, концепцій, методів і підходів, вирішення економічних питань шляхом застосування економічних принципів. Як економісти використовують загальні методи дослідження, поширені в діалектиці? Відповідь на це запитання вимагає розуміння простої істини, що вся наука базується на емпіричних даних і є простою. У результаті на першому кроці економісти використовують індукцію, яка передбачає отримання інформації та фактів, що стосуються проблеми, яку потрібно вирішити. І навпаки, ви не можете використовувати випадкові, підозрілі чи окремі деталі. Зрештою, неможливо узагальнити та сформулювати економічні принципи та дослідницькі моделі, попередньо не спираючись на велику кількість типових і фактичних явищ, тобто на практику. Це максимальний ступінь достовірності, точності та стабільності, пов'язаної з економічною політикою.

Фінансово-кредитні установи – це комплекс взаємопов'язаних систем, які мають складний зв'язок між собою. При аналізі економічної вигоди компанії важливо враховувати дані, пов'язані з усіма аспектами виробничо-господарської діяльності. Це охоплює концепцію системного аналізу, і одним із важливих методів застосування є оцінка системного аналізу, цей підхід забезпечує достатню кількість інформації про природу явища. Застосування системного аналізу передбачає використання всіх аспектів, умов і факторів навколишнього середовища, які беруть участь у його функціональності, для оцінки об'єкта. У результаті дане дослідження показує, як економічні показники, пов'язані з банківськими установами, відображають специфіку їх економічних і технологічних засад, результати їх виробничої діяльності, реалізації та фінансування. Системний підхід враховує еволюцію та зв'язки між кожною частиною системи.

Відмінною рисою системного підходу є виділення первинних ланок, які відображають найбільш суттєві та важливі аспекти проблеми, найбільш критичні аспекти проблеми. Первинною ланкою даного дослідження визначено, як комерційні банки можуть забезпечити фінансово-економічний ефект.

Оскільки комерційні банки, забезпечують усі галузі народного господарства обіговими коштами вони стають невід'ємними атрибутами і елементами загальнопромислових процесів використовуючи загальний теоретичний підхід до усіх суб'єктів діяльності. Він характеризується очевидним відмовою від таких атрибутів, як стать та етнічна приналежність, додаванням об'єктів знання, які мають на меті спростити його, і виділенням цих аспектів. Інші академічні зв'язки між економічними явищами також присутні. У дослідженні використано елементи кореляційно-регресійного аналізу. Він відрізняється простотою та широким спектром використання. Кластеризаційний аналіз використовується для класифікації асоціацій між елементами в академічних мережах. Тут також використовується результат комбінування типів. Саме вони використовуються для диференціації кластерних явищ, які складають статистичну сукупність, і для визначення того, чи є ці кластери значущими. Одним із важливих компонентів цього дослідження є використання окремих частин методу дослідження випадку.

Філософський метод передбачає процедуру наукового пізнання - спосіб побудови і перевірки системи наукового знання або сукупності методів, процедур та отримання за допомогою цих методів нового знання. На практичному рівні використовуються такі специфічні методи, як спостереження та вимірювання. Наочні графіки доповнюють статистичний звіт і таблиці. Необхідність і простота візуального подання інформації пояснюється спільністю графічних зображень, розрахованих на різноманітну аудиторію. З їх допомогою легше розпізнати спільність у явищах, ніж за допомогою табличних засобів. Чіткість графіки та інші переваги привели до його широкої популярності в плануванні, економічному аналізі, економічному контролі та поширенні даних. Метод вирівнювання — це метод вимірювання, який

використовує кілька різних методів для реєстрації та документування кількісних властивостей досліджуваного об'єкта. Вимірювання — це процес знаходження співвідношення кількісної характеристики об'єкта до іншої однорідної ознаки, це використовується для визначення вимірювання як одиниці порівняння. Аналіз — це процедура поділу предмета на його складові частини в мисленні чи на практиці. Логічний метод - це метод мислення, який відображає реальний розвиток знань щодо об'єкта дослідження, в даному випадку банківської установи. Логічний метод розглядає первинний етап історичного розвитку об'єкта і якісні зміни, які він зазнав. Використання окремих компонентів методу залежить від характеру інформаційного забезпечення, яке призначене для аналізу окремих аспектів проблеми. Поєднання відмінних один від одного економічних методів дослідження забезпечує ретельність дослідження проблем, об'єктивність результатів і правомірність рекомендацій. Основою дослідження є діалектичний метод мислення, який також є основою логічного розвитку дослідження. Першим кроком економічного дослідження є накопичення важливих даних про розглянуте явище в суспільному процесі. У процесі статистичного спостереження часто застосовуються комплексні статистичні дослідження. Логічні та абстрактні методи використовуються для розуміння природи та розвитку економічних явищ чи історичних подій. Дослідження фінансового стану суб'єкта передбачає аналіз великої кількості даних. Цьому сприяє використання економіко-статистичної методології: середня величина протиставляється відносній величині, графіки та методи логічних міркувань, економіко-математичні методи. Комплексне поєднання багатьох методів і технологій дозволяє об'єктивно і глибоко зрозуміти суть економічного процесу і явища, а також дозволяє випереджально зрозуміти потенційний майбутній напрямок розвитку. Теоретико-методологічною основою дослідження організації взаємовідносин банківських установ з клієнтами є праці вчених-економістів щодо формування оборотних коштів усіх суб'єктів господарювання.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН З КЛІЄНТАМИ

2.1 Організаційно-фінансова характеристика банку

Таскомбанк був заснований у 1989 році. Головний офіс банку розташований у м. Києві. Кінцевим бенефіціарним власником банку є Тігіпка Сергій Леонідович якому належить 100% акцій Алкемі Лімітед яка володіє 99,3% статутного капіталу банку. Сукупна участь Тігіпка Серія Леонідовича в банку становить 99,3%.Офіційно, ліцензію на право здійснення банківської діяльності Таскомбанк отримав від НБУ у №84 від 25 жовтня 2011 року. Станом на 1.01.2023 року Таскомбанк на банківському ринку України є 15 за розміром активів із однією з найчисленнішою кількістю філій -101. Клієнтами банку є понад два мільйонів клієнтів. Відділення Таскомбанку поділяються в залежності від форми обслуговування. Найбільшу питому вагу при формуванні структури Таскомбанку займають відділення нового формату, або як їх прийнято називати представництва банку на місцях. Крім того банк створив і спеціалізовані відділення для людей з обмеженими можливостями також функціонують і преміум центри та відділення для клієнтів із високим фінансовим статусом та оборотом. По всій Україні функціонує близько 200 допоміжних майданчиків які спрощують роботу клієнтів банку за рахунок сервісу самообслуговування – термінали, банкомати та зони самообслуговування. Діє в Таскомбанку і інтернет-банкінг який дозволяє клієнтам банку круглодобово здійснювати фінансові операції. Цим видом банківського сервісу користуються 700 тис. клієнтів, що є четвертим показником в Україні.

АТ «Таскомбанк» належить до групи компаній ТАС. ТАС – це фінансово-промислова група заснована Сергієм Тігіпком у 1998 році. Активи групи керуються компанією «Інвестиційно-Фінансова Група „ТАС“» (ІФГ ТАС). Засновником і основним акціонером ця фінансово-промислова група є однією з

найбільших фінансово-промислових груп України. Її компанії працюють на території України, Молдови, Польщі, Румунії та налічують майже 100 одиниць. Переваги корпоративного бізнесу який може надавати комплексні послуги майже з усіх питань фінансового спрямування дозволяє сформувати завершений цикл фінансових послуг у будь-якій галузі діяльності. Адже крім банку у групі є страхові компанії, венчурні фонди, трастові корпорації, тощо. Диверсифікований бізнес групи, дозволяє забезпечити фінансову стабільність у цілому для компанії на ринку. Саме ця диверсифікація дозволяє отримати нові можливості для розвитку бізнесу, а перевірена часом репутація і професійна команда яка працює разом уже майже 20 років надають впевненість у прийнятті правильних рішень як на користь банківської установи так і для клієнтів банку зокрема.

АТ «Таскомбанк», базуючись на довгострокових зобов'язаннях, переконаний, що його клієнти знаходять ефективні рішення для досягнення тривалого фінансового комфорту та підвищення їх успіху. Адже в банку чесні з усім, чим мають справу. Керівництво АТ «Таскомбанк» стверджує – “ми беремо на себе лише те, що можемо зробити. Ми прозорі та готові до спілкування. Для нас не існує маленьких клієнтів, ми маємо достатньо знань, щоб вислухати і почути кожного клієнта. Усьому, що є місце для наших клієнтів, слід приділити пильну увагу. Ми не припиняємо рух. Ми радіємо вдосконаленням і готові до них. Ми завжди розвиваємося, щоб досягти найвищої якості в наших зусиллях. Ми намагаємося зрозуміти більше, щоб покращити та підвищити ефективність. Ми заохочуємо ініціативу наших співробітників і надаємо їм можливість рости та розвиватися разом із компанією в цілому. Ми цінуємо кожного співробітника, адже від кожного залежить колективний успіх команди. Ми розуміємо, як важко завоювати довіру клієнтів і як легко її втратити. Ми не прагнемо швидкого фінансового прибутку, натомість нашого успіху є похідним від постійного успіху наших клієнтів. Наші технології розроблені та налаштовані для швидкого, надійного та ефективного зв'язку з банками”.

АТ «Таскомбанк» є типовою банківською установою із установленим порядком організації роботи, структурною побудовою і набором банківських операцій та функцій які забезпечують надання якісних, своєчасних та всеохоплюючих фінансових послуг на фінансовому ринку України. На рис.2.1 відображена корпоративна система управління банківською установою яка дає змогу чіткіше зрозуміти побудову даного проекту.

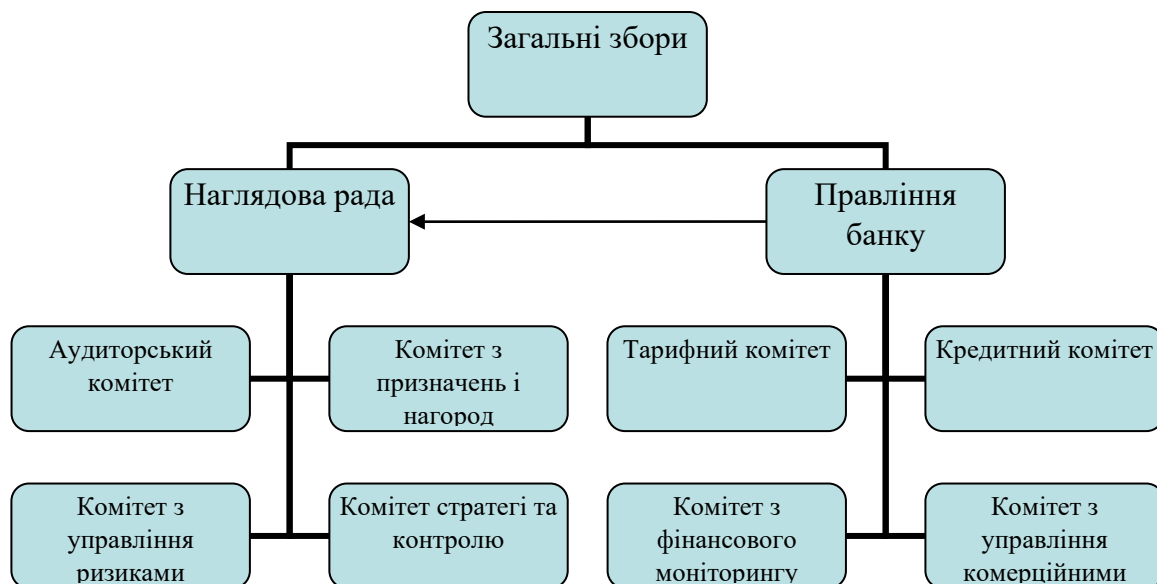

Рисунок 2. Структура управління АТ «Таскомбанк»

Аналізуючи структуру управління банківської установи бачимо що на чолі фінансової установи - загальні збори які дають повноваження наглядовій раді а та в свою чергу правлінню банку. До складу наглядової ради входить чотири комітети які поділені за напрямками діяльності банку з метою завершального контролю і моніторингу діяльності. Наглядова Рада Банку є одним із органів управління Банку, який представляє інтереси акціонерів у той період між проведенням Загальних зборів акціонерів і в межах своєї компетенції, визначеної Статутом банківської установи. Крім того наглядова рада має повноваження які дозволяють контролювати і регулювати діяльність Правління Банку з метою виконання місії і отримання прибутку. З метою якісного і своєчасного управління Наглядова Рада Банку має змогу проводити чергові та позачергові засідання в залежності від ситуації яка цього потребує. Регулярні засідання Наглядової Ради Банку скликаються не менш одного разу протягом трьох місяців, позачергові можуть мати стихійний характер. Наглядова рада є

достатньо колегіальним органом фінансової установи. Він здійснює захист прав вкладників, кредиторів та акціонерів Банку. Наступним органом управління у корпоративній ієрархії банківського менеджменту є правління банку. Правління банку обирає голову правління. Голова керує діяльністю правління та має повноваження представляти банк без довіреності. Особи, які є заступниками голови правління банку, входять до складу правління на призначені посади. Керівництво банку несе персональну відповідальність за дії установи. Голова правління банку має право бути присутнім на засіданнях правління банку з правом внесення пропозицій. Голова правління не може керувати структурними підрозділами банку. Повноваження членів правління обмежуються рішеннями всіх питань, пов'язаних з керівництвом поточною діяльністю банку, за тими, що відносяться до компетенції загальних зборів учасників і правління. Правлінню банку доручено створити такі постійні комітети: кредитний комітет та комітет з управління активами та пасивами. Правління банку має і може створювати інші комісії. Одна й та сама особа не може бути водночас головою кредитного комітету та головним ризик-менеджером чи головним комплаєнс-менеджером. Правління зобов'язане додати правлінню інформацію незаконних дій та внутрішніх банківських положень, які виявилися під час здійснення банківської діяльності (якщо ці дії є незаконними відповідно до законодавства, то така інформація має бути доведена до правління). Крім того, правління зобов'язане пояснити виникнення ризиків під час здійснення банківської діяльності, а також належного виконання зобов'язань, пов'язаного з банками.

АТ «Таскомбанк» є учасником багатьох фондів та громадських організацій які підтримують прийнятний і належний імідж банківської установи, саме:

- Фонду гарантування вкладів фізичних осіб;
- Незалежної асоціації банків України (НАБУ);
- Асоціації Українських Банків (АУБ);
- Київської торгово-промислової палати України;
- Конфедерації будівельників України;
- Федерації роботодавців України;

–Асоціації платників податків України;

За результатами діяльності протягом останніх трьох років АТ «Таскомбанк» є прибутковою фінансовою установою про що свідчать дані офіційної фінансової звітності (табл.2.1).

Таблиця 2 – Звіт про прибутки і збитки АТ Таскомбанк, млрд.грн

Види доходів чи видатків	Роки звітності			Зміни 2023/ до 2022 року, +,-
	20 21	202 2	202 3	
Активи	30, 838	29, 343	34,6 07	3,769
Кредитно-інвестиційний портфель	26, 826	27,3 24,279	28	0,502
Кошти клієнтів	22, 680	24, 651	28,9 08	6,228
Власний капітал	3,1 24	3,2 34	3,48 7	0,363
Доходи банку	4,2 17	6,1 40	6,51 8	2,301
Витрати банку	3,7 61	6,1 09	6,45 4	2,693
Чистий операційний дохід	2,3 13	3,3 26	2,75 0	0,437
Прибуток до податку, млн. грн.	55 5,25	43, 18	181, 79	- 373,46
Чистий прибуток, млн. грн.	45 6,063	30, 954	63,0 65	- 392,998
Доходність активів (ROA),%	1,4 8	0,11	0,18	-1,3

Доходність активів (ROE),%	14, 60	0,9 6	1,81	- 12,79
----------------------------	-----------	----------	------	------------

Примітка. Узагальнено за даними Credit rating [1]

Результати фінансової діяльності банківської установи, як бачимо є позитивні. Протягом останніх трьох років банк систематично отримує прибуток і у 2023 році він становив 63 млн.грн. Хоча варто відзначити що війна внесла значні зміни у розмір дохідності банку. Так, до повномасштабного вторгнення росії чистий прибуток банку за результатами 2021 року становив –456 млн.грн. Що в 7 разів більше рівня 2023 року [1]. У 2022 році прибуток упав до найменшого показника за останні десять років до 30 млн. грн. – що є наслідком втрати клієнтів – особливо у Східній і південній частині України, де банк обслуговував підприємства орієнтовані на експорт вітчизняної продукції.

Дохідність активів – ROA відображає відсоток того, наскільки вигідні активи компанії при одержанні доходу. Даний коефіцієнт відображає відсоткове співвідношення чистого прибутку після оподаткування до усієї суми активів банку. Доходність активів ROE (return on equity) це такий фінансовий індикатор який відображає економічну ефективність використання власного капіталу. Показує, яка норма прибутку на вкладений власний капітал. Для правління банку і усіх менеджерів це є максимально важливий показник який є результатом ефективного управління банком. У АТ «Таскомбанку» ці два показники перебувають у плюсовій площині тобто мають позитивне значення, та все ж порівнянні з 2022 роком, чи особливо з 2021 роком вони значно «просіли». Причини такого «просідання» ми вже вказали вище , аналізуючи зменшення прибутку протягом останні трьох років.

2.2 Аналіз банківського кредитування

Як і більшість великих банків АТ «Таскомбанк» є різностороннім та універсальним фінансовим інститутом із величезним спектром послуг у багатьох галузях народного господарства.

За даними табл. 2.2, ми бачимо діяльність АТ «Таскомбанк» за усіма важливими сферами народного господарства так і суспільної активності населення. Найбільше АТ «Таскомбанк» кредитує – капітальне будівництво та відчуження нерухомості. Також надзвичайно активно за останні три роки йде кредитування енергетичної галузі, нафтової промисловості, виробництва продуктів харчування та споживчі кредити які надаються населенню. Сільське господарство також входить в десятку найбільш кредитованих галузей народного господарства – 390 млн. грн за 2022 рік, у 2023 році цей показник дещо менший за рахунок втрати бізнесу СПД, особливо у південних областях України внаслідок війни [11].

Відповідно до оприлюднених даних АТ «Таскомбанк» і надалі має розвиватись всесторонньо з усіма клієнтськими групами. Банк активно працює зі всіма групами клієнтів (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Напрямки кредитування АТ «Таскомбанку» в Україні, млн.грн

Види діяльності	2022	2023	Відхилення +,-
Будівництво та нерухомість	1370	2074	+704
Енергетика	3255	1023	-2220
Нафтогазова промисловість	1411	1934	+523
Харчова промисловість	1816	1824	+8
Споживчі кредити (фізичні особи)	1882	1604	-278
Торгівля	669	607	-62
Металургійна та гірничодобувна галузь	382	465	+83
Сільське господарство	390	338	-52
Машинобудівна галузь	237	234	-3
Місцеве самоврядування	179	191	+12
Інші види діяльності	358	347	+11
Всього	11949	10641	-1308

Джерело. Складено автором за даними АТ «Таскомбанку» [12].

Та все ж визначені пріоритетні напрямки.

–роздрібне кредитування;

- комісійні продукти;
- диверсифікація кредитного портфеля на користь малого бізнесу та приватних компаній.
- розвиток та запровадження нових цифрових банківських продуктів
- мінімізація операційних витрат через оптимізацію мережі
- покращення управління ризиками та розвиток інформаційних технологій
- нівелювання проблемної кредитної заборгованості.

На початку 2021 року АТ «Таскомбанк» розпочав бланкове кредитування у АПК для власних клієнтів. Під такі види кредитів підпадають малі та середні сільськогосподарські підприємства, що займаються вирощуванням рослинницької продукції. Доцільно зазначити що банк і раніше надавав такі кредити але вони не дуже стосувались аграріїв в частині саме фермерів і невеликих підприємств. Таке кредитування саме набирає обертів адже під такий кредит не треба застави.

Таблиця 4 – Динаміка кредитування АТ «Таскомбанк» аграріїв Стрийського району, млн.грн

Сільськогосподарські формування	2022	2023	Напрямки кредитування
ТзОВ «Галичина -Захід»	48,2	75,0	Закупівля насіння зернових культур, молодняк свиней
ПП Агротем»	25,0	28,5	Технологічне обладнання для птахівництва
ФГ Сяйво-Стрий.	1,5	1,1	Трактор МТЗ, сівалки
ФГ «Дуброва»	1,1	1,3	Паливо-мастильні матеріали, насіння
ФГ «Західне-плюс»	2,2	2,5	Закупівля садженців фруктових дерев
МПП «Обрій»	1,7	2,6	насіння і корми для тварин
ФГ «Надія»	1,1	2,0	Паливо-мастильні матеріали
ФГ «Харвест плюс »	5,5	2,0	Насіння кукурудзи, соя

Всього по району	86,3	115,0	-
------------------	------	-------	---

За даними АТ «Таскомбанк» у із 52 аграрних підприємств Стрийщини кредитувалися АТ «Таскомбанк» усього 8 суб'єктів. Як бачимо, за даними табл. 2.3, кредити видавалися від 1 млн. грн до 75 млн.грн [11]. Фермерські господарства дуже рідко користуються кредитами за останні п'ять років тільки 6 господарств оформляли кредитні угоди. У 2023 році господарства отримали короткотермінові позики на саджанці фруктових дерев, насіння та технологічне обладнання. Термін наданих позик становить 1 рік.

Та поряд з можливістю отримати позику без забезпечення умова АТ «Таскомбанк» у полягає у тому що це має бути єдиний банк який обслуговує даного позичальника за усіма проектами. Така позика виступає джерелом поповнення обігових коштів. Найчастіше аграрії брали бланковий кредит під паливо-мастильні матеріали, насіння, мінеральні добрива. Максимально можлива сума такої позики є від до 10 млн.грн. Крім того також банк обмежує виручку від реалізації – до 200 млн.грн. Крім того новоствореним підприємствам такий кредит не отримати адже в умовах кредитування вказано мінімальний досвід роботи п'ять років. Термін дії кредитування не більше двох років. У 2022 році кредитний портфель малого та середнього бізнесу даного банку становив майже 1 млрд.грн, в тому числі сільське господарство прокредитовано на 115 млн.грн.

2.3 Оцінка дієвих фінансових інструментів доходності банку

АТ «Таскомбанк» внесено до переліку афілійованих банків з агентами [10]. Він використовував систему автоматизованих платежів до Фонду захисту вкладів фізичних осіб та Програму надання фінансової допомоги бюджетним установам. Для сільськогосподарських організацій діяла урядова програма «Відновлення», яку веде банк.

Системно реалізуючи стратегію динамічного розвитку, АТ «Таскомбанк» створює нову модель роздрібного бізнесу. Базуючись на найкращих світових практиках і досвіді. Банк приділяє значну увагу складному комплексу питань, які безпосередньо впливають на ефективність і прибутковість бізнесу в цілому. На даний момент банк в першу чергу стурбований сфери, пов'язані з організацією високоякісного операційного процесу, додаванням нових і сучасних аналітичних інструментів, створенням нової лінійки продуктів, модернізацією існуючої інфраструктури, розвитком сервісів і підвищенням якості обслуговування. Банк стає все більш цифровим і агресивним. Ідея роздрібного бізнесу в АТ «Таскомбанк» впливає з концепції клієнта та його конкретних потреб, визначених пропозицією. Фізичні особи можуть замовити електронні послуги методом Bank ID, також можуть зняти готівку в торгових точках під час оплати картками БПЦ, це можливо методом «Готівка в касі», або перерахувати свої гроші на чужий рахунок. Юридичні організації використовують систему оплати праці кадровий облік, який входить до Бізнес-каталогу ТАС24 Бізнес - SmartFin.UA. Завдяки асоціації Банку зі стороннім кредитором, позичальники мають можливість скористатися банківською послугою «Субкредитування за проектом Європейського інвестиційного банку». Організації малого та середнього бізнесу використовувати програму TAS Mobile, ця програма допомагає власникам та менеджерам бізнесу. особи з відповідними привілеями для дистанційного спостереження за станом фінансів компанії, стежити за фінансовими потоками бізнесу та керувати максимальним лімітом платежу та прийомом понадлімітних платежів [14]. Комплекс електронного банкінгу має сервіси, які підвищують безпеку та комфорт для віддалених користувачів. Минулого 2022 року банк брав участь у спільному підприємстві з Система електронного документообігу EDIN яка відстоювала концепцію «електронних» документів.

Регіональна мережа Банку на сьогодні складається з 101 відділення, розташованих переважно у великих містах та центрах регіонального розвитку країни. Відділення визначені представництвами Банку в кожному регіоні, вони

ж є лідерами універсальної банківської системи. Окремі відділення та центри для VIP-клієнтів, призначені для роздрібних і корпоративних клієнтів, останні відрізняються новою моделлю VIP-обслуговування, яка є максимально комфортною та має найвищий ступінь конфіденційності. В умовах воєнного стану Банк несе відповідальність за безперебійну роботу регіональної мережі за умови відсутності загрози життю та здоров'ю населення. Діяльність однієї філії на території Запоріжжя тимчасово призупинено. Банк є учасником POWER BANKING - спільна мережа банківських відділень, яка функціонуватиме під час збою. Крім того, у відділеннях мережі впроваджено "Powerranking" типу «банкомат» національного подорожі.

Будь-який мережевий банкомат банку може прийняти більшу суму готівки. активні операції підтримуються коштами клієнтів і додатковим капіталом. Збільшення обсягів останнього було зумовлене ефективною діяльністю фінустанови, однак позитивну динаміку у другому півріччі минулого року було перервано підвищенням основної ставки податку на прибуток. Щороку частина доходу спрямовувалась на збільшення суми резерву. У поточному фінансовому році частина нерозподіленого прибутку попередніх років у розмірі 700 млн.грн. була спрямована на збільшення останнього. Зараз накопичений прибуток попередніх років та першого півріччя поточного фінансового року становить понад 12% від загального капіталу.

Результати оцінки стійкості банку, яку НБУ проводив на підставі балансу АТ «Таскомбанк» на 1 квітня 2023 року, показали, що у банку не було бажання збільшувати капітал. Якість внутрішнього капіталу АТ «Таскомбанк» є достатньою, показники достатності регулятивного та основного капіталу належні. Крім того, не виключено, що показники капіталізації будуть змушені покривати втрати активів за рахунок формування резервів, на фінансовий стан позичальників негативно вплинула війна, що триває на території України. База ресурсів урізноманітнено різними джерелами інтересу. Протягом періоду, що розглядається, Банк здійснював прямі інвестиції в боргові інструменти. На момент першої появи у другому півріччі 2023 року в загальному доступі були

облігації серій G, I та J. Загальна сума облігацій I серії склала 2,23 млн. З 2013 року банк намагався стягувати гроші з відвідувачів та мешканців, які не є громадянами. Договір є законним до 28 лютого 2025 року. Станом на звітну дату Банк не має заборгованості за договором [1].

Банк має досвід отримання кредитів від НБУ і під гарантію ОВДП. У 2022 році гроші повернули раніше. Основою ресурсної бази є кошти клієнта, які були різними для кожного аналізованого періоду. Фактичний загальний обсяг клієнтського портфеля на кінець 2022 року майже не змінився, на кінець минулого 2023 року він зріс майже на 16%, а на кінець 2022 року I півріччя поточного року знизився більш ніж на 4%. Склад клієнтського портфеля за джерелом зацікавленості залишився незмінним – найбільш значними були кошти корпоративних клієнтів.

Особисті кошти фізичних осіб становлять понад 38% портфеля, менше 32% боргу, а надлишок регулятивного капіталу становить понад 47 мільйонів доларів. Умови користування в портфелі клієнта свідчать про те, що строкові кредити є найпоширенішою формою валюти, потім кошти в національній валюті. Якість ресурсної бази АТ «Гаскомбанк» є належною. Борг розподіляється між багатьма джерелами попиту та кредиторами, портфель депозитів розподіляється між багатьма вкладниками, а інвестиційні кошти розподіляються між різними видами економічної діяльності, що зменшує сприйнятливість Банку до стресу ліквідності.

Основними складовими пасивів Банку є кредитний портфель клієнта та високо капіталізовані активи. Високоліквідні активи в основному складаються з високоліквідних цінних паперів (CDS та О, переважно в національній валюті), які складають понад 28% загальних активів компанії. Більша частина коштів на цих рахунках розміщена в банках-нерезидентах, які спеціалізуються на інвестиціях. Зарезервовані для НБУ кошти зберігаються в обсязі, достатньому для поточного обслуговування та підтримки клієнтів. Справжнім є зменшення кредитного портфеля клієнта. Оцінки 2022 і 2023 років становили приблизно 11 і 0,3% відповідно. У результаті приріст у першому півріччі поточного року

склав 7% [11,12]. Стратегія, яку реалізує АТ «Таскомбанк», передбачає сприяння розвитку роздрібного кредитування, що здійснюється шляхом пропозиції різноманітних банківських продуктів, однак роздрібні кредити становлять менше 5% від загального кредитного портфеля. Цільове призначення кредиту – фінансування поточної діяльності. Враховуючи схильність Банку проводити активні операції переважно з юридичними особами, важливо, щоб кредитний портфель клієнта був спрямований на основних позичальників, що зумовлює впевненість Банку в стані фінансів останніх та підвищує їхню чутливість до ризик. Значна частина валютного компоненту їхнього кредитного портфеля в умовах відсутності фізичних осіб-позичальників. Додатковим фактором ризику вважається отримання доходу в іноземній валюті в умовах валютних коливань. Крім того, сума безнадійної заборгованості є значною. Система управління ризиками в АТ «Таскомбанк» ідентифікує, класифікує, відстежує та контролює всі види ризиків на відповідних організаційних рівнях. Крім того, через внутрішні причини, обсяг і відсоток боргу, пов'язаного з кредитами клієнтів протягом досліджуваного періоду мав нестабільну поведінку. Кредити фізичних осіб-позичальників поверталися як позичальниками, так і поручителями, частина заборгованості компенсувалася реалізацією застави на балансі позичальника та/або прийняттям кредиту. Крім того, частину боргу було передано третім особам з дисконтом, а решту здійснено списання з резервного рахунку. Умови кредитування залежать від фінансового стану позичальника.

Відсоток простроченої заборгованості станом на лютий 2022 року становив 5,67, питома вага 10 боргу юридичних осіб та 5 фізичних осіб – 6,31 [1]. Активна військова кампанія негативно позначилася на фінансах фізичної особи-позичальника. АТ «Таскомбанк» запустив двотижневий кредитний період для карток до 30 квітня 2022 року. Згодом позичальники отримали можливість реорганізувати заборгованість за кредитними картками. Банк змінив підхід до кредитування, визнав стратегічні напрямки та регіони, які мають потенціал для подальшого зростання кредитних вкладень із помірним

ступенем ризику. Крім того, враховуючи складну ситуацію в країні, банк збільшив суму відрахувань на формування резерву для врахування очікуваних збитків. На початок 2023 року кредитний портфель клієнта був забезпечений сформованими резервами на 17,3% порівняно з 4,56% на початок 2022 року.

Незважаючи на проблемне списання значної суми боргу минулого року, якість портфеля кредитів не постраждала. Питомий розмір боргу юридичних осіб 10 класу та фізичних осіб 5 класу на 1 січня 2023 року становить 24,35%, що перевищує 15,49 відсотка простроченої заборгованості.

Ступінь зарезервованості кредитного портфеля клієнта на звітну дату становив 15,52%. Збільшення загального обсягу клієнтських кредитних портфелів при вживанні заходів щодо покращення їх якості у першому півріччі поточного року негативно вплинуло на питому вагу 10-го боргу юридичних осіб та 5-го боргу фізичних осіб. Крім того, борг є простроченим склав 16,31%. У другій половині року вона становила 10,5%. Спроможність Банку зберігати резерви зберігається. Однак активне управління все ще необхідне для високої ефективності, оскільки показники, які вимірюють результативність, є вирішальними.

У портфелі інвестицій переважають депозитарні векселя НБУ та ОВДП, переважно в національній валюті. Протягом останнього року банк спрямовував кошти на боргові інструменти, які не були резидентами – емітенти інвестиційних класів. Обсяг акцій установ інфраструктури фінансового ринку поки що невеликий. Якість активів АТ «Таскомбанку» є належною – близько 10 частини загальної вартості балансу становлять позареалізаційні активи, до них відноситься майно, що є предметом іпотеки банку, а також інвестиційна нерухомість. Беручи до уваги небезпеки якщо банк не прийме поточні умови, існує ризик негативного впливу на якість активів. Ситуацію погіршує невелика кількість активних угод. Операції з асоційованими особами мають переважно фінансовий характер: – 7% зобов'язань клієнта залучаються, менше 1% портфеля клієнта займають кредити, а залишок виплачується готівкою.

Протягом моніторингового періоду банк розвивав постійний грошовий потік, який покривав вартість активних операцій та пов'язані з ними витрати. Ефективність діяльності висока, фінансова віддача позитивна. АТ «Таскомбанк» має запас міцності, що відповідає найбільш обачним стандартам НБУ, як системно значущий банк дотримується підвищених вимог щодо максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента. Крім того, управління ризиками все ще буде важливим для банку. В АТ «Таскомбанк» поєднані ризики банківської системи. Крім того, ймовірність вразливості банківської установи до індивідуального ризику оцінюється на індивідуальній основі з урахуванням моделі внутрішньої організації, обсягу діяльності на окремих ринках, управління активними та пасивними операціями, а також калібрі інвестицій і постійності пасивного доходу. На даний момент банк підвищив свою чутливість до кредитного та валютного ризиків, а також ризику ліквідності.

Рейтинг надійності банкнот від АТ «Таскомбанк» складено на основі позиції на ринку, показників капіталізації, якості активів і ліквідності [10]. Основні показники, що характеризують власну життєздатність установи, на даний момент. Якість пропозицій висока, обсяг фінансування, доступний для ринку, є значним. У майбутньому ступінь надходження прибутку вчасно залежатиме від політики банку щодо зберігання депозитів. Пасивні та активні операції, загальний стан фінансового ринку, операційне середовище, правове поле, а також якість активів, на все це впливає тривалість активних військових дій, фізичне знищення активів багатьох компаній та інфраструктури, блокування виробничих процесів і ланцюгів постачання, підвищення вартості бізнесу, а також вимушена міграція працівників.

Майбутня стратегія розвитку АТ «Таскомбанк» на 2024–2026 роки. включає:

–підвищити ефективність діяльності та прибутковості активів завдяки впровадженню новітніх інформаційних технологій, розвитку як традиційних,

так і альтернативних, цифрових методів продажу, що відповідають сучасним трендам;

–забезпечити інформаційну безпека та розширення спектру банківських послуг;

– адаптувати до кожного типу клієнтів діяльність;

–приймати активна участь у державних програмах сприяння бізнесу та населенню;

–продовжувати якісне обслуговування клієнтів за рахунок оптимізації бізнес-процесів та автоматизації надання фінансових продуктів і послуг;

–застосовувати ефективні методи вирішення боргових проблем;

–використовувати комплексний аналіз та нагляд за ризиками, пов'язаними з банківською діяльністю;

–забезпечувати оптимальний обсягу ліквідності та оптимальної структури високоліквідних активів;

–створити умови для підтримання належного співвідношення обсягу кредитного портфеля та вкладень у високоліквідні активи;

–створити системи, які захищають і сприяють безпеці інформаційної системи, впровадженню сучасних технологій і відповідності обов'язковим нормам з достатнім запасом; все це необхідно для забезпечення безперервної роботи банку за відсутності електроенергії, зв'язку або інших несподіваних подій.

Постійні пожежі на електростанції, загибель підприємств і організацій, руйнування матеріально-технічної інфраструктури, участь в обороні країни, вимушена міграція кваліфікованих робітників – усе це призводить до зменшення обсягів виробленої продукції, зниження реальних доходів, зниження стійкості позичальників, все це негативно впливає на якість активів. Негативний тиск на економіку країни може пом'якшити нерівномірний вплив війни на суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності, якими вони займаються. Проте економічна стабільність та відновлення економіки України залежатиме передусім від тривалості збройного конфлікту, ступінь

деокупації території та додаткової допомога міжнародної спільноти та партнерів.

2.4 Особливості кредитування аграрного сектору економіки

Банки мають вирішальне значення для сучасної валютної системи. В основі економічного життя лежать інтереси виробників, банки служать сполучною ланкою між виробниками і споживачами [16]. На ринку банки неминуче важливі та вирішальні для системи економічного нагляду. У цьому відношенні виняткова роль належала позикам, які стали єдиним джерелом додаткових фінансових ресурсів для національної економіки. Сільське господарство, як галузь виробництва, є частиною комерційної сфери з підвищеним ризиком, але також була найбільшою прибутковою галуззю у 2018-2023 роках [15]. Це твердження випливає з того факту, що аграрні компанії є основними постачальниками та споживачами продукції та послуг інших компаній, як наслідок, ситуація в аграрному секторі впливає на всю економіку. Така ситуація впливає на зростання зв'язків банків із сільгоспвиробниками. Усю сукупність ефектів, що впливають на розвиток кредитних відносин між банками та сільськогосподарськими організаціями, і причин, що перешкоджають цьому розвитку, можна розділити на три категорії:

- побудова макроекономічних принципів та інституціоналізованих процесів для управління цими відносинами;

- вдосконалення питань сільськогосподарського виробництва та банківського кредитування, організації та управління системами і механізмами. Прагнення до вирішення цих питань ґрунтується на дослідженні та прогнозуванні мікроекономічного зростання всієї продовольчої системи та української фінансової системи;

- психологічні аспекти діяльності керівників і спеціалістів компаній і банків.

Негайною необхідністю розширення кредитування аграрних товаровиробників є подолання поширеного уявлення про банкрутство. Загалом система сільськогосподарського кредитування переходить на новий етап. Розслідування НБУ показало, що більшість українських банків лише нещодавно відновили кредитування сільськогосподарських організацій [13]. З 2017-2023 роки обсяги кредитів, наданих сільськогосподарським організаціям, зросли у 8 разів, а відсоткові ставки знизилися до мінімуму 7-9% річних. Продовжує зростати частка кредитів, які повертаються сільськогосподарськими організаціями. З 2015 року сільськогосподарський сектор економіки став визначальним і головним бюджетоутворюючим сектором економіки щодо валютних надходжень був значним – 26 млрд. Кредитні ресурси ОАЕ, у тому числі 15,3 млрд доларів, використовуються банками країни. Недорогі кредитні лінії ОАЕ. Ставки за банківськими кредитами знизилися з 19% у 2016 році до 7% у 2023 році, а середній термін кредитування збільшився з 4 місяців до 18 місяців [10]. Ми вважаємо, що майбутнє системи кредитування в аграрному секторі економіки залежить від декількох чинників, зокрема:

- створення ефективних та нових підходів до політики щодо сільськогосподарського кредитування;
- запровадження системи компенсації витрат на банківське кредитування на універсальній основі.

Обговоримо механізм процесу кредитування аграріїв за останні роки, повідомляє НБУ. Частота повернень значно зросла за останні п'ять років, в середньому на 97%. Кількість отриманих агропідприємствами кредитів на 1 га землі сільськогосподарського призначення зросла з 2550 грн у 2021 р. до 4650 грн. у 2023 р., обсяг видатків на кредит зріс у чотири рази. Крім того, зростає обсяг банківських кредитів для аграрних компаній з компенсацією процентної ставки.

Сільськогосподарські підприємства лівову частку позик беруть на один рік за терміном використання - 85%, на термін від 3 до 6 місяців - 7 %, а строком до 3 місяців - 5 %, інші складають – 3 % позик (рис.2.3).

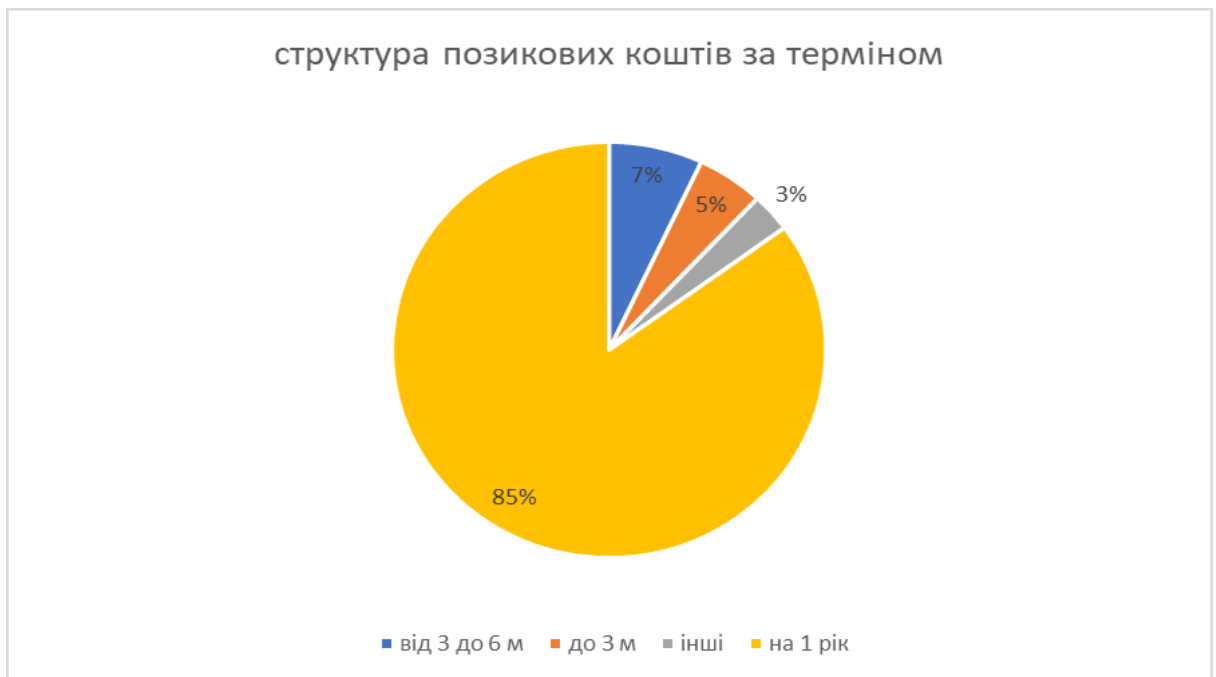

Рис. 2.2 Структура кредитів для підприємств АПК у 2023 році за терміном використання [11].

Одним із напрямів підтримки державою сільгоспвиробників є надання пільгових кредитів. Раніше зазначалося, що нинішня відсоткова ставка не підходить агровиробникам-23% у 2023 році. І навпаки, банківські кредити є засобом зменшення власних коштів аграрних корпорацій, це неприпустимо, і слід застосовувати менший відсоток, що називається пільговими кредитами. Рекомендується скористатися кредитними ресурсами комерційного банку, а потім повернути різницю відсотків між комерційними та пільговими кредитами. Повідомлення про такі відмінності можуть надходити з:

- зменшення резервних фондів комерційних банків, призначених для цільового кредитування сільського господарства;
- з державного або місцевого бюджетів.

Додатково може застосовуватися як пряма бюджетна компенсація, так і пільгова відплата до бюджету, яка називається спеціальним фондом кредитної допомоги аграріям. Вони можуть бути отримані за рахунок бюджетних коштів, доходів від приватизації сільськогосподарських об'єктів, доходів від розподілу прибутку між галузями тощо. Окрім організації пільгового кредитування сільгоспвиробників, другою важливою роллю фонду є створення умов для

отримання ними позики шляхом надання гарантій кредиту. Страховим компаніям належить особлива роль у вдосконаленні національної кредитної системи та процесу здійснення інвестицій. За допомогою страхового сприяння можна підвищити активність власників капіталу щодо інвестування, це призведе до розвитку страхового бізнесу за допомогою страхування, що гарантуватиме окупність інвестицій інвесторів. У рідкісних випадках гроші за втрачений дохід, наприклад. Страхове відшкодування збитків покликане запобігти виникненню проблем і максимально їх зменшити. І навпаки, страхові компанії можуть самі виступати інституційними інвесторами, збирати значну частину коштів юридичних і фізичних осіб і спрямовувати їх на різні інвестиції. Вважаємо, що на сьогоднішній день страхування майна сільськогосподарського товаровиробника-позичальника є найефективнішою формою страхування, оскільки воно може частково або повністю відшкодувати втрату життя чи майна внаслідок стихійних лих та інших неприйнятних або форс мажорних явищ. Цей порядок певною мірою забезпечує повернення передоплати за сільськогосподарські роботи. Використання послуг комерційного страхування ризиків передбачається як доповнення до виплати непогашеної позики. Метою цього виду страхування є захист інвестицій у кредит від несприятливих змін в економічному середовищі та поганого корпоративного керівництва. В Україні через низьку життєздатність компаній та організацій у реальному секторі економіки потенціал фінансування юридичних осіб обмежений, але кошти населення використовуються недостатньо, і 75% з них зберігаються в готівці [17].

Для сільськогосподарських організацій підвищення ефективності управління виробництвом має вирішальне значення для розширення кредитних відносин, велике значення має фінансове планування. Згідно з картами технології виробництва продукції рослинництва і технології виробництва продукції тваринництва, при виробництві в конкретний момент необхідно враховувати мінімальну кількість запасів, вартість і витрату різних матеріалів. Як наслідок, виробництво продукції та фінансове планування залежать від

правильної оцінки оборотних коштів підприємства. Основою організації оборотних коштів є нормування, засноване на економічних принципах. Кредитна система нерозривно пов'язана з поточною грошовою системою.

Жодна система не має достатньої законодавчої бази: більшість процесів регулюються окремими законами та підзаконними актами, і вони не узгоджені між собою [2]. Для вирішення цього питання необхідно сформулювати єдиний для України Господарський кодекс, який вважатиметься беззаперечною правовою основою фінансово-господарської діяльності учасників.

Вивчаючи проблеми з українськими банківськими кредитами, стає очевидним, що українська банківська система потребує суттєвих реформ з метою зменшення витрат на кредити, доступності кредитів, економічно обґрунтованих процентних ставок за кредитами, вдосконалення законодавчої бази та навчання і застосування досвіду зарубіжних країн. Спочатку треба вирішити питання про можливість кредитування сільськогосподарських організацій, це пов'язано з виживанням організацій. Для вирішення цієї проблеми потрібна ефективна державна політика. Метою є часткова компенсація банкам, що спеціалізуються на сільському господарстві, процентних ставок за кредитами сільськогосподарським підприємствам, підтримка короткострокових кредитів, надання пільгових довгострокових кредитів, фінансування аграрних підприємств з непридатним фінансовим станом за допомогою держави, зниження вартість кредитів, розвивати лізингові кредити. Для покращення відносин між кредитними установами та сільськогосподарськими підприємствами необхідно створити національну компанію сільськогосподарського кредитування, яка допоможе вдосконалити кредитну політику, сприяти розвитку сільського господарства та інших видів діяльності, а також підвищити ефективність сільськогосподарських виробників [3].

Також важливо популяризувати страховий ринок, оскільки страхові компанії беруть участь у системі кредитування сільгоспвиробника, відповідно їм необхідно купувати страховку за комерційними кредитами. Це зменшує або

зводить нанівець кредитний ризик. Відповідно до договору страхування кредиту, якщо позичальник не повертає позику, це за нього бере на себе страхова компанія. Як наслідок, розглядаючи питання банківських кредитів сільськогосподарським організаціям, стає очевидним, що в Україні є чимало проблем із цим, і проблеми стали більш очевидними внаслідок кризи. Проблеми банківської галузі не тільки гальмували розвиток підприємництва, а й призвели до зменшення сільськогосподарського виробництва, що супроводжувалося економічним спадом у різних галузях економіки. Як наслідок, для уряду необхідний персональний план щодо банківських відносин, який базується на досвіді розвинутих країн, що сприятиме збільшенню економічної потужності України. На здоровому ринку однакова ставка податку повинна застосовуватися до різних фінансових інструментів, і жодні регулятивні дії, будь-яка інша фінансова структура компанії не повинні мати істотного впливу на її результативність [6].

Однак у реальному фінансовому світі компанії зазвичай мають різні ризики, з якими доводиться мати справу з різними джерелами фінансування. На практиці не тільки великі корпорації, а й малі та середні корпорації використовують різні методи інвестування, найпоширенішими з яких є банківські позики, позики на фінансовому ринку та капіталізація венчурного капіталу. Вибір джерела фінансування в першу чергу базується на прямій платі за використання коштів. Ми будемо оцінювати ефективність залучення коштів з таких джерел: банківський кредит, лізинг, комерційний кредит. Потреба підприємства в одноразовому фінансуванні може бути забезпечена за рахунок банківських кредитів. Кредити є одним із різновидів фінансової допомоги для корпорацій. Здійснюється на основі створення фінансових зв'язків між компаніями та кредитними установами шляхом підписання відповідних договорів. Кредитний договір створює формальну вимогу для надання позик під заставу.

Крім того, важливо повертати позику вчасно та з процентною ставкою не більше 7-10%. В економічній теорії капітальний кредит традиційно

розглядається як сукупність тимчасових коштів, які передаються на умовах повернення та платності [5]. Таким чином, банківські кредити капіталізуються банками, які надають їх підприємствам для їх очікуваних проектів під певну відсоткову ставку в певний період. Заохочення інвестицій є частиною загальної кредитної політики, яка визначає умови інвестиційного інтересу, використання та виплати банківських позик. Процедура формування політики залучення банківських кредитів поділяється на такі основні етапи:

- формування мети використання привабливих банківських кредитів;
  - проведення самоаналізу;
  - дослідження та оцінка умов банківських кредитів за видами кредиту.
  - постійне порівняння умов кредитних договорів з метою їх вирівнювання під час підписання;
  - створити можливості для ефективного використання банківського кредиту.
- позичальник повинен регулювати поточний порядок отримання банківських кредитів. З цією метою забезпечити своєчасну та повну погашення основної суми кредиту банку. Сьогодні якість управління рухом капіталу в першу чергу залежить від здатності підприємства успішно працювати. Незалежно від масштабу, будь то підвищення якості продукту, створення нових сортів, збільшення виробництва чи вихід на новий ринок, керівництво компанії має вибрати, як фінансувати це починання. Як правило, вільних грошей не має завжди. Випереджальний розвиток сучасної фінансово-кредитної системи зумовлений різноманітністю джерел і умов фінансування. І якщо щодо фінансування багато конкретних деталей, то поєднання окремих джерел фінансування поки що залишається невідомим. Правда в тому, що стосовно теми оптимізації фінансування деякі автори намагаються знайти найбільш вигідне співвідношення позикових і власних коштів. Інші особи обирають найнижчий варіант зовнішнього фінансування, порівнюючи реальну процентну ставку. Контрастні ознаки оренди та купівлі нерухомості в кредит наочно наведені в табл.2.4. Лізинг — окрема форма додаткової діяльності, спрямована на отримання прибутку.

Таблиця 2.4 – Порівняння умов фінансового лізингу і банківського кредиту

№	Позики банків	Лізингові угоди
1	Необхідність застави в розмірі не менше 150% суми позики	Доцільність заставного майна на 20% менше банківської суми
2	Термін використання позики 3-18 місяців	Термін угоди фінансового лізингу становить від 2 років і більше
3	Надання кредиту здійснюється поетапно в межах кредитної лінії згідно угоди	Одноразове і цільне укладення угоди фінансового лізингу

Загалом лізинг – це складна трискладова операція, яка включає: лізинг, кредитування та інвестиції. З фінансової точки зору лізинг можна розглядати як форму кредитування для бізнес-професіоналів, або будь-яких суб'єктів господарювання які претендують на інвестиції чи обігові кошти. Порівняння умов фінансової оренди та банківського кредиту див. у табл. 2.4. Ще один негативний аспект фінансового лізингу полягає в тому, що при виході з ладу обладнання процес оплати починається незалежно від стану обладнання. Порівняно з прямою позикою, недоліком плану лізингу є вимога погашення податкового боргу, такого як податок на користування дорогами та податок на житло та соціально-культурні витрати.

Таблиця 5 – Зміна наявних елементів придбання майна у кредит та лізинг

№	Змінні елементи	Позика банку	Лізингова діяльність
1.	Підготовка угоди	Від 2 до 7днів	При до 100 тис. євро – 1 день, вище 100 тис. євро – до 7 днів
2.	Авансовий платіж	У середньому 30%	Від 250
3.	Строк фінансування	До 1 року	Від 1-5 років
4.	Пролонгація	На суму заставного майна але не більше 50%	На погашення вартості майна при реєстрації
5.	Номенклатура підготовчих документів	10-15	5

6.	договори для підписання	Договір кредиту, застави, купівлі-продажу, страхування	Договір лізингу
7.	Щомісячні платежі	Погашення тіла кредиту, кредитні платежі, комісія банку за конвертацію	Лізинговий платіж
8.	Мінімальний період діяльності клієнта	Від 1 року	Від 3-х місяців
9.	Можливість отримання майна на заміну	Не має можливості	Заставне майно може бути отримано ля тимчасового використання
10.	Фінансове прогнозування	Графік незмінний і не залежить від суб'єктивних чинників	Складається порядок за індивідуальним графіком ведення бізнесу

* - надані умови від АТ «Таскомбанк» » [11].

Щоб зробити процес оптимізації фінансування більш зрозумілим і впорядкованим, пропонуємо умовно виділити два рівні, що включають три основні елементи. Перший рівень передбачає розрахунок капіталу, необхідного для підприємства, і оптимального способу структурування підприємства, який називається оптимальним співвідношенням позикових і власних коштів. На другому рівні розглянемо кожену групу акцій та облігацій. Ця форма комерційного кредиту відрізняється від банківського. У разі отримання банківського кредиту позичальник зобов'язаний сплатити використані кошти та погасити заборгованість у строки, передбачені договором [8]. У цьому випадку банк зберігає контроль за призначенням кредиту, а також заставою та коштами позичальника, які перебувають у лізингу. Як правило, іпотечні банки збільшують розмір іпотеки в два рази. Однак лізинг має ряд негативних моментів. Зокрема, орендодавець несе відповідальність за ризик утилізації обладнання, навіть якщо договір укладено лише на короткий період часу і не враховує амортизацію обладнання. У цьому випадку лізинг одержувач отримує вартість лізингу обладнання, яка перевищує вартість придбання обладнання. Сьогодні закон зобов'язує нас сплачувати ці податки з усієї орендної плати без будь-якої вартості. Законодавче забезпечення діяльності посередників, що

здають речі в оренду, покликане сприяти позитивній еволюції ринку оренди, що свідчить про все більшу поширеність сучасних фінансових технологій в Україні. Концепція раціоналізації власного капіталу сприяла розширенню діяльності економістів та юристів, які також враховують розподіл прав компанії між власниками. У цьому випадку очікуваним результатом такої оптимізації є першочергова зміна індивідуального доходу окремих власників, а не загальної прибутковості підприємства. Економічна вигода від оптимізації позикових коштів більша, оскільки необґрунтоване їх використання призведе до зниження ефективності їх використання. На відміну від банківської позики лізинг - це самостійна і особлива форма посередницької діяльності, метою якої є отримання прибутку. Таким чином, лізинг є достатньо складною багатогранною угодою яка поєднує в собі – інвестиції, позики та страхування. Для комерційних посередників за економічним змістом лізинг можна розглядати як різновидну форму запозичення.

Ще однією суттєвою перевагою фінансового лізингу є те, що при виході з ладу обладнання платіж отримується вчасно незалежно від стану обладнання. Правове регулювання забезпечення діяльності лізингових компаній покликане забезпечити зростання лізингового ринку, що свідчить про вдосконалення процесу інтеграції сучасних фінансових інформаційних технологій в Україні.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РОЗРАХУНКІВ З КЛІЄНТАМИ

3.1 Шляхи вдосконалення елементів кредитування вітчизняними банківськими установами

Регулятор, який проводив експрес-стрес-тест у 2023 році, заявив, що додатковий капітал необхідно дофінансувати в 9 з 30 найбільших банків країни, на які припадає 42% активів банківського сектора. До складу цих установ НБУ також відноситься і АТ «Таскомбанк». Експерти НБУ підраховали, що ця потреба в капіталі становить приблизно 66 млрд. грн. Незважаючи на початковий розрахунок у 40% для додаткового капіталу в 2021 році, прогноз НБУ на 2023 рік був більш песимістичним, він оцінював, що необхідно буде майже 135 мільярдів гривень. Що стосується потенціалу АТ «Таскомбанк» у, то держава ще не визначилася зі стратегією реформування. У плані уряду йдеться про те, що всі банківські установи повинні проводити власні стрес-тести, щоб визначити, чи потрібен їм капітал через фінансову кризу чи війну яка і надалі продовжується.

НБУ раніше передбачав, що в разі необхідності держава покриє брак капіталу. У результаті 23 вересня 2021 року уряд вирішив передати Укрексімбанку 6,8 мільярда доларів і ці кошти використати виключно за цільовим призначенням. Угода між Україною та Міжнародним валютним фондом передбачала, що в країні треба випустити на 200 млрд.грн. облігацій внутрішньодержавної позики для допомоги банкам і фонду гарантування вкладів. Крім того, український уряд зобов'язався перед Міжнародним валютним фондом забезпечити виконання всіх умов для членства в Європейському банку реконструкції та розвитку до кінця жовтня 2024 року. Однією з передумов допуску ЄБРР до капіталу АТ «Таскомбанк» у є повна державна гарантія вкладів фізичних осіб. Цей вітчизняний банк має стати частиною Фонду гарантування вкладів фізичних осіб разом з іншими банками

та учасники депозитів, які діють на грошово-кредитному ринку. Ті, хто перебуває під захистом фонду, мають максимальний потенціал 200 млн. грн. Ці положення містять кілька складових, зокрема відмова АТ «Таскомбанк» від державної допомоги по вкладах та участь у страхуванні вкладів фізичних осіб. Згідно з рішенням Кабінету міністрів, законодавство про включення АТ «Таскомбанку» до системи ФГВФО має бути оприлюднено до листопада 2022 року. Держава очікує, що до 2024 року АТ «Таскомбанк» стане повноправним учасником Фонду захисту вкладів фізичних осіб. Враховуючи їхні великі депозити, вони повинні надати велику фінансову підтримку фонду. Типова тривалість перехідного періоду закладу становить 3 місяці, який закінчився 31 грудня 2023 року. У підсумку можна зробити висновок, що питання, пов'язані з функціонуванням АТ «Таскомбанку», насправді є питаннями модернізації та поступової передачі банківської установи державі. Нині значна увага приділяється новій формі кредитування – бланковим кредитам.

Бланковий кредит – це кредит без застави, який надає банк. Коли люди обговорюють порожню позику, вони зазвичай мають намір надати позики надійним позичальникам, їхнім типовим клієнтам, які опікуються всіма банківськими проектами в одній установі. Це полегшить ідентифікацію статусу позичальника в цілому та забезпечить найменший ризик у разі неповернення кредиту. Зрештою, у банку є й інші методи отримання грошей позичальника. Ці клієнти, які хочуть взяти бланкові кредити, мають довгострокові ділові відносини, альтернативні джерела ліквідації боргу та позитивну кредитну історію. Як правило, банк підвищує процентну ставку за порожньою позикою порівняно з забезпеченою позикою. Порівняно з нинішніми бланковими кредитами, земельні кредити є більш вигідними для аграріїв, але не через зниження вартості, а через збільшення термінів. Банкіри обговорюють це під час дискусійних форумів, семінарів та інших видів взаємодії з фермерами. Негаразди, з якими можуть зіткнутися банки, наразі скромні. Адже нормативні питання вирішені, використання іпотечних інструментів може призвести до значного збільшення обсягів фінансування, доступного для фізичних та

юридичних осіб. Існує зв'язок між високою якістю ліквідної застави та процентними ставками за кредитами. Але для аграріїв, які мали можливість отримати пільговий кредит 0-3% за планом «5-7-9%», додатковим стимулом було б збільшення термінів кредитування, наразі вони вимагають заставу під майбутній урожай. Здешевлення кредиту чекати не варто, варто обговорити збільшення терміну кредитування.

Зараз комерційні банки орієнтуються на циклічність виробництва, внаслідок чого вони не готові брати на себе ризик неповернення кредитів, особливо без застави, протягом тривалого часу. Здаючи землю в заставу, вони дають собі можливість профінансувати її на кілька років, позичальник також зацікавлений працювати на ній більший термін за рахунок коштів банку. Однак безпроцентна позика на 3-5 років була б надзвичайно важкою для фермерів через високу процентну ставку. Продовження договору або його перегляд автоматично підвищить ставку кредитування. Як результат, багато банківських спеціалістів скептично ставляться до життєздатності довгострокових порожніх кредитів для фермерів, особливо в контексті сільського господарства. Як вирішення проблеми вони пропонують доступність готівки за поточним ринковим курсом, але лише протягом обмеженого періоду часу до п'яти років. Це підвищить загальну ефективність сільськогосподарського виробництва. Однак, щоб вірити в те, що вартість кредитів здешевить, необхідно очікувати змін у регулюванні банківської діяльності. По-перше, щодо оцінки ринкової вартості землі, належної роботи нотаріуса, проведення земельних торгів, що регулює порядок організації цих відносин. Лише переконавшись у ефективності всіх цих складових, вартість кредитів, які банки пропонують фермерам під заставу їхніх земельних ділянок, здешевить процес кредитування.

Усі, хто займається банківськими кредитами, розуміють, що більш тривалі позики призведуть до підвищення ефективності сільського господарства. Боржники розширяють умови своїх кредитів, фермери матимуть можливість змінювати та прогнозувати довгострокове використання добрив, пестицидів та сівозміни. Тому що в аграріїв, все залежить від родючості ґрунту та збереження

землі, ці продукти застосовуватимуться протягом певного періоду на тривалий період часу. Тільки тоді кредитні установи зможуть продовжити термін кредитування та взяти на себе ризик більш тривалого позичкового терміну, але з обов'язковою заставою як гарантією виплати кредиту.

3.2 Досвід надання банківських послуг аграріям за кордоном та адаптація їх до вітчизняних реалій

Країни Європейського Союзу та Америки мають багатий досвід національного регулювання та підтримки сільськогосподарського виробництва в умовах ринкової економіки. Його розширення дозволяє вивести наступні основні характеристики цього класу:

- знизити ціни на сільськогосподарську продукцію різними методами, щоб забезпечити нормальну оплату праці сільських виробників за сприятливих ринкових умов;
- регулювати обсяг і склад сільськогосподарського виробництва з метою уникнення перевиробництва.
- лібералізувати податкове законодавство, яке покликане сприяти розвитку сільськогосподарських організацій з урахуванням їх особливостей.
- матеріально допомагати сільськогосподарським організаціям з несприятливими природними та екологічними умовами;
- моніторинг імпорту та експорту сільськогосподарської сировини та продовольства;
- державна підтримка боротьби з водно-вітровим ураженням земель;
- надавати дорадчі послуги та інформацію фермерам у сільській місцевості та заохочувати їхню соціальну підтримку.

В умовах ринкової економіки першочерговим регулятором державної підтримки та регулювання сільського господарства є ціна кредитного продукту. Мета регулятора досягається шляхом встановлення адекватної ціни, яка називається ціною послуги. Для Америки існує два різних типи цієї ціни:

цільова ціна та іпотечна ціна. Ціна, за якою ціль досягається, визначає нижчий рівень доходу ферми. У нього відсутній функціонуючий ринок, тому він не впливає на ціни на продовольство на ринку та встановлюється на такому рівні під час несприятливих умов у сільськогосподарській галузі, який би дозволив відшкодувати витрати та забезпечив прибутковість недорогих ферм. Якщо фактична ринкова ціна нижча за цільову, фермери отримують різницю в ціні, яка компенсується урядом у вигляді прямих виплат. Крім того, ринкова ціна вважається середньозваженою. Для них фермери продають свою продукцію останніми протягом п'ятого місяця періоду реалізації. Також ціна іпотеки гарантовано забезпечує мінімальний дохід для функціонуючих фермерських господарств. Крім того, він також використовується як засіб підвищення або зниження ціни товару на ринку, а через це – збільшення або зменшення доходів виробників аграрної продукції. Механізм виплати іпотечних кредитів запускається через іпотечну операцію. Регулятором цього процесу виступає товарно-кредитна корпорація при Міністерстві сільського господарства. Фермери можуть зобов'язатися виробляти свою продукцію, якщо вважають, що це призведе до кращого ринку. Якщо фермери можуть розраховувати на те, що вони хочуть, і ринкова ціна вища за іпотечну ціну, вони можуть транспортувати свою продукцію на власний розсуд, щоб компенсувати корпорації витрати на зберігання продукції. Якщо продукт не буде зібрано протягом зазначеного періоду через низькі ціни на ринку, він буде вважатися власністю товарно-кредитної корпорації і фермери отримують вартість продукту мінус вартість зберігання.

Товарно-кредитна корпорація надає кредити, гарантовані продуктом, розмір якого залежить від ціни іпотеки та розміру застави. Фермери зобов'язані повернути позики корпорації, повернувши позику, відсотки за позику та комісію за зберігання протягом визначеного періоду. Якщо фермер не поверне кредит, продукт буде переданий агентству. Вартість іпотечних кредитів визначається ринком на момент укладання угоди або реалізації. Корпорація запобігає зниженню ціни на продукцію нижче рівня виплати іпотеки, купуючи

продукцію у фермерів і зберігаючи ціну. Підвищте ціни на молочну продукцію, придбавши додаткову кількість вершкового масла, сухого молока та сиру на заводі-виробнику. Очевидно, що механізм закупівлі зерна в Україні базується насамперед на досвіді ведення іпотечного бізнесу Товарно-кредитної корпорації США. Ефективні цінові стратегії "USDA" базуються на трьох найважливіших економічних параметрах - собівартості продукції, паритетній ціні та показниках середньої прибутковості

В ЄС функція стимулювання цін досягається шляхом інтервенції та попередньо встановлених цін. Ціна, за якою здійснюється інтервенція, є мінімальною ціною в країні. І уряд і агентство закупівель мають повноваження закуповувати сільськогосподарську продукцію у фермерів, якщо поточна ринкова ціна нижча за ціну, за якою відбувається інтервенція. Держава купує продукцію за інтервенційною ціною, щоб підтримувати ринок і не дозволяє цінам бути нижчими за рівень операцій, який зазвичай має місце. За ціною інтервенції країна закуповуватиме лише ту продукцію, яка є у встановленому обсязі закупівлі. У результаті, окрім ціни ЄС, для регулювання виробництва сільськогосподарської продукції в окремих випадках використовуються інші інструменти. В результаті ціна іпотеки в США і ціна інтервенції в Європейському Союзі нижчі, ніж ціна афілійованої з ними сільськогосподарської продукції. За цих обставин іпотечні та інтервенційні ціни вищі за рівноважні ціни. Як наслідок, іпотечна ціна в США та інтервенційна ціна Європейського Союзу забезпечують нижчу ціну на відповідну сільськогосподарську продукцію. Коли фактична ціна товару нижча за прийнятну, його регулююча роль на ринку матиме низький ступінь успіху. Цінова ефективність в європейських країнах полягає у визначенні необхідної величини ринкових цін. Зокрема, використовуються два типи цін: довідкові ціни та цільові ціни. Спільний ринок визначає ціни на бездефіцитну продукцію, тобто зерно та овочі, що експортується в інші країни, з урахуванням ціни продукції регіону. Запланована ціна виконує ту саму функцію, що й

встановлена ціна. Вони стосуються обмежених запасів, які доступні в Європейському Союзі.

З метою сприяння виробництву цих продуктів ціни на них відносно високі. Цільова ціна також може бути використана як засіб визначення нижньої та верхньої меж ціни. Їх головна мета – не допустити зниження внутрішньої ціни на сільськогосподарську продукцію через світову ціну. Продукти, які імпортуються – зерно, цукор, оливки, молочні продукти мають «порогову ціну», яка трохи перевищує цільову. Частина ціни, яка становить порогове значення, є початковою ціною плюс витрати на транспортування та зв'язок від кордону до місця продажу. Імпортер оплачує різницю між місцевою та світовою ціною, обидві з яких він знає. Свинина, птиця та яйця, які імпортуються з країн третього світу, мають «ціну» та вартість, пов'язану з їх імпортом до ЄС. Витрати цих країн низькі порівняно з рештою світу. Щоб захистити свій внутрішній ринок від конкуренції, ці продукти розміщуються в позиції, яка не впливає на зниження цін вітчизняних фермерів.

Щоб визначити річний обсяг інтервенцій і загальну ціну для всіх країн ЄС, вони дослідили понад 60% сільськогосподарського бюджету з 17 різними спеціалізаціями. Потім цю інформацію використовували для визначення фактичної вартості сільськогосподарської продукції та доходів фермерів. Беручи до уваги зазначені фактори, а також фактичний рівень інфляції та еволюцію цін на засоби виробництва, уряд ЄС може створити механізм підтримки цін. Саме він забезпечить ефективне управління сільськогосподарським виробництвом. У країнах із високорозвиненим аграрним сектором одним із найважливіших напрямків державного нагляду за сільським господарством є нагляд за виробництвом окремих видів сільськогосподарської продукції. Цей напрямок має велике значення, оскільки за наявності насиченого ринку регулювання цін недостатньо, щоб запобігти падінню доходів фермерів і перевиробництву. У рідкісних випадках посівні площі в рослинництві змінюються на вимогу керівництва регулятора.

У деяких країнах цей моніторинг реалізується через квоти - максимальний обсяг виробництва, який може бути дозволений для кожного виробника. За перевищення дозволеного ліміту стягуються штрафи. Це адміністративне обмеження зазвичай супроводжується значним фінансовим стимулом для фермерів. Наприклад, у Великій Британії фермери отримують компенсацію за зменшення кількості зернових земель, які вони обробляють на гектар, до 200 фунтів.

Нецінова державна допомога доходам фермерів також поширена в інших західних країнах. Важливим аспектом такого виду підтримки є пільгова процентна ставка за кредитами, яка знижується для компенсації зобов'язань держави по виплаті частини кредиту, списання боргу за перший рік після створення кредиту та пролонгація кредиту. Позики, як правило, є більш доступними в різних аспектах:

- державні додаткові збори;
- державна компенсація;
- банківські знижки.

Досвід західної цивілізації щодо пільгового кредитування є корисним. Як наслідок, Україні вигідно розпочати широке використання цього досвіду. У зарубіжних країнах поширене оподаткування фіскальної допомоги. Невеликі фермерські господарства з низьким доходом також мають сплачувати нижчі податки. Крім того, порівняно з іншими компаніями, великі ферми отримали податкові переваги - їх ставка податку на прибуток обмежена 20%, а більшість компаній мають податкову ставку 40% або більше. Пільговий податок може застосовуватися для фермерських господарств, які беруть участь у реалізації окремих державних ініціатив, за умови виконання ними необхідних вимог для реалізації. Якщо ці вимоги не виконуватимуться, економіка не лише втратить податкові пільги, а й понесе фінансові збитки у вигляді бюджетних втрат. У деяких країнах для повернення власних коштів, спрямованих на розвиток бізнесу та відтворювальний процес, застосовується більш висока ставка податку. Крім того, якщо реінвестиції будуть використані в конкретний

державний проект, то при дотриманні умов економіка отримає частину фактичної вартості проекту. У деяких європейських країнах федеральний бюджет напряму підтримує ферми, які знаходяться в несприятливих природних умовах, гроші потім використовуються для поліпшення виробництва.

Багато державних грантів спрямовані на запобігання збитку від буревіїв та високої води. Для США відсоток державних витрат на цей захід становить 87% у структурі витрат на форс мажорні обставини. Крім того, країна несе відповідальність за витрати на профілактику та боротьбу зі шкідниками в сільському господарстві. Підтримка продуктивності за рахунок державних витрат – це наукова робота, яка фінансується аграрним сектором.

Швидка передача цифрових результатів сприяє розвитку консультаційних служб і вказівок, деякі з яких фінансуються федеральними або місцевими органами влади. Вчені-дорадники створили систему, яка розраховує спеціалізований показник, який розраховує ступінь підтримки вчених фермерів. Це визначається співвідношенням усіх цінових і нецінових субсидій до цін на сільськогосподарську продукцію, яка виробляється та продається. У багатьох країнах цей показник зазвичай становить від 20 до 40 відсотків, в інших країнах він може досягати 70 відсотків. Очевидно, що держава підтримує сільське господарство значною мірою.

Очевидно, що ця галузь в Україні є ефективною та конкурентоспроможною на світовому ринку, якби з донора, який підтримує інші галузі, перетворилася на повну державну підтримку. Підтримка сільськогосподарського виробництва з боку держави має бути гнучкою та залежною від кон'юнктури галузі, це наразі більш очевидно. Зрештою, у деяких розвинутих країнах, таких як США, існує бажання зменшити державну допомогу для доходів від сільського господарства, щоб запобігти подальшому виробництву сільськогосподарської продукції.

Через високий рівень розвитку сільського господарства в цих країнах, потужну фермерську економіку та величезний потенціал для технологічних інновацій слід провести певні дії. Адже надмірне

стимулювання недоречне, і найближчому майбутньому зменшить обсяг підтримки, що надається сільськогосподарським виробникам. Проте, зважаючи на війну, маємо в багатьох випадках незадовільний стан сільськогосподарських підприємств, розбиті приміщення та техніку, виснаженість основних фондів та низький рівень виробництва сільськогосподарської продукції. Загалом можна констатувати відсутність існуючої системи пільгового кредитування та лізингу. Під час фінансово-економічної кризи нинішні суперечки щодо кредитування загострилися. Сьогодні, окрім традиційних питань аграрного сектору, постають питання управління державними фінансами. Труднощі державного управління, фінансові проблеми та війна – все це негативно вплинули на державний бюджет як основне джерело державного фінансування. У цьому контексті лише відновлення економічної стабільності як передумови стабільності фінансово-банківської системи країни може вирішити питання кредитування агросектору. Основна стратегія цієї політики полягає у створенні механізму спеціального використання дешевих банківських кредитів для кредитування реального сектору економіки, що, у свою чергу, збільшить обсяги кредитування вітчизняних виробників.

Основними векторами шляху розвитку системи кредитування сільськогосподарських товаровиробників є:

- застосування кредитів під типовий відсоток у ЄС;
- безвідсоткове кредитування суб'єктів малого підприємництва, зокрема фермерів, які перебували під окупацією або на прифронтових територіях;
- державна та банківська допомога з лізинговими операціями на цих же об'єктах господарювання;

Банківський сектор досить чуйно реагує на зміни у фінансово-економічному стані потенційних позичальників, тому пропонує численні

програми та проекти, які можуть бути використані в різних сферах національної економіки. Залишається тільки як засіб організації підтримки державою організаційного механізму ведення фермерського господарства у вигляді кредитів і дотацій, як це робиться в розвинених країнах світу.

.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Внаслідок проведених досліджень щодо організації фінансових взаємовідносин з клієнтами Стрийського району та АТ «Таскомбанк» відділення № 89 можна зробити наступні висновки.

1. Станом на 1.01.2023 року Таскомбанк на банківському ринку України є 15 за розміром активів із однією з найчисленнішою кількістю філій - 101. Клієнтами банку є понад два мільйонів клієнтів.

2. Протягом останніх трьох років банк систематично отримує прибуток і у 2023 році він становив 63 млн.грн. Хоча варто відзначити що війна внесла значні зміни у розмір дохідності банку. Так, до повномасштабного вторгнення росії чистий прибуток банку за результатами 2021 року становив – 456 млн.грн. Що в 7 разів більше рівня 2023 року. У 2022 році прибуток упав до найменшого показника за останні десять років до 30 млн. грн. – що є наслідком втрати клієнтів – особливо у Східній і південній частині України, де банк обслуговував підприємства орієнтовані на експорт вітчизняної продукції.

3. Як і більшість великих банків АТ «Таскомбанк» є різностороннім та універсальним фінансовим інститутом із величезним спектром послуг у багатьох галузях народного господарства. Найбільше АТ «Таскомбанк» кредитує – капітальне будівництво та відчуження нерухомості. Також надзвичайно активно за останні три роки йде кредитування енергетичної галузі, нафтової промисловості, виробництва продуктів харчування та споживчі кредити які надаються населенню. Сільське господарство також входить в десятку найбільш кредитованих галузей народного господарства – 390 млн. грн за 2022 рік, у 2023 році цей показник – 338 млн. грн.

4. У 2022 році кредитний портфель малого та середнього бізнесу даного банку становив майже 1 млрд.грн, в тому числі сільське господарство прокредитовано на 115 млн.грн.

5. За даними АТ «Таскомбанк» у із 52 аграрних підприємств Стрийщини кредитувалися АТ «Таскомбанк» усього 8 суб'єктів. Як бачимо, за даними табл. 2.3, кредити видавались від 1 млн. грн до 75 млн.грн. Фермерські

господарства дуже рідко користуються кредитами за останні п'ять років тільки 6 господарств оформляли кредитні угоди. У 2023 році господарства отримали короткотермінові позики на саджанці фруктових дерев, насіння та технологічне обладнання. Термін наданих позик становить 1 рік.

6. Протягом 2021-2023 років, банк здійснював прямі інвестиції в боргові інструменти. На момент першої появи у другому півріччі 2023 року в загальному доступі були облігації серій G, I та J. Загальна сума облігацій I серії склала 2,23 млн.

7. Аналіз НБУ показує, що більшість українських банків в середині 2023 року після майже річної перерви почали активно кредитувати сільськогосподарські підприємства в основному за державною програмою 5-7-9% річних.

8. Суб'єкти господарювання більшість кредитів беруть терміном використання – 1 рік - 85%, на термін від 3 до 6 місяців - 7 %, а строком до 3 місяців - 5 %, інші складають – 3 % позик

9. Одним із напрямків підтримки державою сільгоспвиробників і надалі є кредитування на пільгових умовах. Доцільно використовувати кредитні ресурси комерційних банків, а потім компенсувати відсоткову різницю між комерційними та пільговими кредитами.

З метою усунення існуючих недоліків та з метою вдосконалення кредитних взаємовідносин необхідно:

- ✓ розглянути можливості щодо спрощення стану укладання кредитної угоди на завершній стадії кредитування;
- ✓ зменшити суму заставного майна з метою надання позичальникам вільно використовувати власні фонди;
- ✓ всі спірні питання щодо кредитування вирішувати між сторонами, які вказуються в кредитній угоді;
- ✓ врахувати сезонність сільськогосподарського виробництва з метою продовження терміну дії кредиту;

- ✓ проводити кредитування тільки у межах кредитних ресурсів комерційного банку;
- ✓ надати можливість сільськогосподарським підприємствам користуватись бланковими кредитами;
- ✓ використовувати досвід міжнародних систем кредитування, адаптувавши їх до реальності в межах нашої держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рейтинговий звіт TАСВ 001-032 short про оновлення кредитних рейтингів та рейтингу надійності банківських вкладів (депозитів) [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://www.credit-rating.ua/img/files/reports/report_D9AEADB5-C1F2-4EA4-A064-29C1A4014C85.pdf
2. Банківські операції : навч. посіб / В.І.Капран , М.С. Кривченко., О.К. Коваленко, С.І. Омельченко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 208с.
3. Дзюблюк О. В. Банківські операції : підручник / За ред. д.е.н., проф. О. В. Дзюблюка. – Тернопіль: Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2009. – 696 с.
4. Звіт про фінансову стабільність. НБУ. К. – 2021. [Електронний ресурс] - Режим доступу:https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2020-N2.pdf?v=4
5. Калашнікова Т.В. Стан і тенденції розвитку кредитного забезпечення аграрної галузі України / Т.В. Калашнікова // Фінанси України. – 2010. – № 10. – С. 29-37.
6. Колотуха С. М. Кредитування сільськогосподарських підприємств як ефективне джерело інвестиційної діяльності / С.М. Колотуха // Економіка АПК. – 2009. – № 1. – С. 89-96
7. Конституція України зі змінами внесеними Законом України “Про внесення змін до Конституції України” від 8 грудня 2004 року № 2222-IV / Відомості Верховної Ради. – 2005. – № 2. – ст. 44.
8. Минкіна Г. О. Механізм державної підтримки підприємств АПК через удосконалення системи кредитування / Г. О. Минкіна // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України: Збірник наукових праць; ред. Д. О. Мельничук. – К. : НУБПУ, 2009. – вип. 142. – Ч. 2. – 260 с.

9. Непочатенко О. О. Організаційно-економічні механізми кредитування аграрних підприємств: монографія / О. О. Непочатенко. – УВПП, 2007. – 426 с.

10. Річний звіт НБУ за 2023 рік. К.– 2024.-140с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2024.pdf?v=4

11. Проміжна, скорочена та неаудійована фінансова звітність АТ Таскомбанк. 2023 р. Київ. [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://tascombank.ua/files/Kvartalnyi_zvit_TASKOMBANK_3Q_2023.pdf

12. Звіт про корпоративне управління АТ «Таскомбанк» за 2023 р. ПРАТ КМГ Аудит, Київ 18.04.2024. [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://tascombank.ua/files/Zvit_pro_dialnist_AK_NR_za_period_01.07.23-31.12.23_2024.pdf

13. Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. Офіційний сайт Європейського центрального банку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ecb.europa.eu/mopo/html/index.en.html>.

14. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.bank.gov.ua>.

15. Стратегія монетарної політики на 2016-2020 рр. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=20985218>.

16. Теорія і практика грошового обігу та банківської справи в умовах глобальної фінансової нестабільності: монографія / О. В. Дзюблюк, В. В. Корнєєв, В. І. Міщенко та ін. ; за ред. д.е.н., проф. О. В. Дзюблюка. – Тернопіль : ФОП Осадца Ю.В., 2017. – 298 с

17. Юхименко П. І. Теорія фінансів / П. І. Юхименко, М. І. Федосов, Л. Л. Лазебник. – Київ: Центр учбової літератури, 2015. – 576 с.